

Имя пользователя:
Аліна Ігорівна Стебал

ID проверки:
1016014492

Дата проверки:
17.12.2023 19:05:04 EET

Тип проверки:
Doc vs Library

Дата отчета:
17.12.2023 19:07:26 EET

ID пользователя:
14289

Название файла: Диплом_СтебалAI_анти.pdf

Количество страниц: 70 Количество слов: 18900 Количество символов: 141961 Размер файла: 3.27 MB ID файла: 1015701173

2.57% Совпадения

Наибольшее совпадение: 0.42% с источником из Библиотеки (ID файла: 1009645749)

Поиск совпадений с Интернетом не производился

2.57% Источники из Библиотеки 131

Страница 72

5.26% Цитат

Цитаты 9

Страница 73

Не найдено ни одной ссылки

0% Исключений

Нет исключенных источников

Модификации

Обнаружены модификации текста. Подробная информация доступна в онлайн-отчете.

Замененные символы 14

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКУ

1.1. Сутність та зміст управління ризиками банку

Банківська діяльність за своєю специфікою є однією з найбільш ризикованих видів економічної діяльності тому, що її суть полягає в залученні (акумулюванні) тимчасово вільних грошових коштів суб'єктів господарювання та наданні зазначених коштів фізичним та юридичним особам від свого імені, на власних умовах та на власний ризик. Разом з розвитком, вдосконаленням існуючих та створенням нових банківських послуг, з'являються нові та «мутують» існуючі види банківських ризиків. А оскільки повністю уникнути ризиків неможливо, банківські установи повинні створювати ефективні системи управління ризиками.

Сутність поняття управління ризиками банку поєднує у собі такі визначення, як «управління» та «банківський ризик». Для визначення сутності поняття управління ризиками банку спочатку необхідно охарактеризувати поняття «банківський ризик» чи «ризик банку».

Банківський ризик є складним та багатограним явищем, тому в наукових джерелах не існує єдиного підходу до його визначення. Різні підходи до трактування поняття «банківський ризик» вітчизняних авторів наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення поняття банківський ризик вітчизняних дослідників

Автор 1	Суть визначення 2	Ключові слова 3
Колодізев О.М., Плескун І.В. [20]	Банківський ризик може розглядатися як ймовірність невідповідності обсягових, просторових та часових параметрів фінансових потоків банку очікуванім, можливість понесення кредитною організацією втрат або погіршення ліквідності, загроза втрати своїх ресурсів, невизначеність результату банківської діяльності, небезпека втрат, вартісне вираження події, що веде до втрат та характеристика діяльності, що відображає її невизначеність	Ймовірність, загроза, втрати, невідповідність, ресурси, події, невизначеність

Продовження табл. 1.1

1	2	3
Бобиль В. В. [2]	Під категорією «банківський ризик» розуміється ймовірність відхилення від запланованих (очікуваних) показників діяльності банку через здійснення активно-пасивних операцій, їх організацію, стан корпоративного управління та вплив факторів зовнішнього середовища, наслідки якої можуть бути негативними, нульовими або ПОЗИТИВНИМИ	Ймовірність, відхилення, наслідки, середовище
Фалюта А.В. [42]	Ризик (для банку) – це імовірність недоотримання доходів, додаткових витрат, втрати частини ресурсів та потенційних можливостей банку у разі здійснення (нездійснення) певних заходів і банківських операцій та прояву негативного впливу середовища	Імовірність, втрати, ресурси, вплив, заходи, середовище
Омельченко О.І., Рац О.М. [67]	Банківський ризик можна розглядати як ймовірність відхилення обсягу, просторових і часових параметрів грошових потоків банку від очікуваних, здатність кредитної організації зазнати втрат або погіршення ліквідності, загроза втрати своїх ресурсів, невизначеність результат його діяльності, ризик збитків, подія, яка може спричинити збитки, виражені в грошовій формі, та характеристики, які відображають його НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ	Ймовірність, втрати, ресурси, подія, невизначеність
Крамаренко О.М., Лаврентович Ю.І. [21]	Банківський ризик – це імовірність отримання небажаних результатів: втрата прибутку і виникнення збитків; скорочення ресурсної бази; здійснення виплат по позабалансових рахунках	Імовірність, витрати, результати.
Коваленко В.В. [15]	Банківський ризик слід розглядати як ймовірність недоотримання доходів або зменшення ринкової вартості капіталу банку внаслідок несприятливого впливу зовнішніх чи внутрішніх чинників, стану корпоративного управління, а також потенційну можливість отримати додатковий прибуток у разі реалізації певних, прийнятних для банку, фінансових ризиків	Ймовірність, чинники
Сукач О. М. [40]	Банківський ризик – це ймовірність виникнення втрат у вигляді втрати активів, недоотримання запланованих доходів або появи додаткових видатків у результаті здійснення банком фінансових операцій	Ймовірність, втрати, результат

Як видно з табл. 1.1, більшість дослідників під банківським ризиком розуміють ймовірність відхилення показників діяльності від запланованих, внаслідок дії певних чинників, що як результат може призвести до понесення

втратах ресурсів. Проблема визначення сутності банківських ризиків також знайшло відображення в наукових роботах зарубіжних авторів. Так, наприклад, Крістофер Ган визначає банківський ризик як потенційні збитки банку для банку внаслідок настання певних подій [53].

Автором розглянуто нормативно-правову базу з питання визначення поняття банківський ризик. Згідно з Постановою «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах», ризик – це імовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання доходів, або невиконання стороною договірних зобов'язань унаслідок впливу негативних внутрішніх та зовнішніх факторів [55]. Національний банк України (НБУ) визначає банківський ризик (ризик банківської діяльності) як ймовірність того, що події, очікувані або неочікувані, можуть мати негативний вплив на капітал та/або надходження банку. Банківські ризики впливають із специфіки банківської діяльності, що здійснюється в умовах ринкових відносин, і означають імовірність одержання доходів, менших від очікуваних, зниження вартості активності. Підвищення банківських ризиків призводять до значних фінансових втрат і навіть до банкрутства.

Головною причиною виникнення ризиків є невизначеність середовища діяльності банківських установ, що характеризується зовнішніх та внутрішніх факторів. Зовнішні фактори ризику можуть бути політичні (наприклад, зміни в законодавстві або заборона на військові дії), соціально-економічні (наприклад, інфляція або зміна правил валютного користування), регіонально-галузеві (наприклад, посилення конкуренції або погіршення фінансового стану підприємств в регіоні). Внутрішні факторами ризику можуть бути політичні (наприклад, втрата ліквідності або зниження дохідності операцій), операційні (наприклад, низький рівень професіоналізму персоналу), функціональні (наприклад, технологічні збої або юридичні помилки). Також, фактори ризику банку можна поділити на контрольовані (ті, що підпадають під вплив управлінських рішень з боку банку) та неконтрольовані; визначені (щодо яких є повна та достовірна інформація) та невизначені (щодо яких або немає інформації взагалі, або вона не є достатньою). Отже, уникнути ризику в процесі банківської діяльності майже неможливо, тому банки повинні свідомо управляти ними.

У загальному значенні процес управління можна визначити як сукупність логічно пов'язаних між собою дій, спрямованих на досягнення визначеної мети. У контексті банківської діяльності управління ризиками – це процес, за допомогою якого банківська установа виявляє (ідентифікує) ризики, проводить оцінку їх величини, здійснює моніторинг і контролює свої ризикові позиції, враховуючи взаємозв'язки між різними видами ризиків [55]. В системі управління ризиками банку об'єктом управління є певний процес в банківській установі, який передбачає реалізацію певних етапів. Суб'єктами управління банківськими ризиками є відповідальні особи або структурний підрозділ, які мають чіткий розподіл функцій, обов'язків та повноважень з управління ризиками. Суб'єкти управління ризиками банку залежать від обсягу діяльності та структури банківської установи. НБУ визначає, що суб'єктами системи управління ризиками є: рада банку, комітет ради банку з управління ризиками (за наявності), правління банку, кредитний комітет правління банку, комітет правління активами та пасивами, інші колегіальні органи банку, підрозділи внутрішнього аудиту, головний ризик-менеджер та підрозділ з управління ризиками, головний комплаєнс-менеджер та підрозділ за дотриманням норм (комплаєнс), бізнес-підрозділ та підрозділи підтримки (перша лінія захисту).

Головний принцип, який має бути покладений в основу побудови системи управління ризиками – досягнення оптимального співвідношення між доходністю, прибутковістю операцій та надійністю банківської установи, максимальною захищеністю залучених коштів акціонерів та клієнтів банку. Мета управління ризиками банку полягає в нарощуванні вартості власного капіталу банку та разом з тим забезпеченні досягнення цілей клієнтів, власників, керівників, працівників, контрагентів, інвесторів, кредиторів, органів банківського нагляду та інших сторін.

Основними завданнями управління ризиками банку є проведення кількісної та якісної оцінки банківських ризиків на основі визначених показників, розробка методик оцінки та аналізу банківських ризиків, ідентифікація та моніторинг порушення визначених лімітів, аналіз можливих сценаріїв, загальний опис ризикових позицій банку, надання рекомендацій іншим підрозділам банку щодо тактики роботи з виявленими ризиками. Для того, щоб процес управління ризиками був ефективним та дієвим, банку мати на меті досягнення таких цілей:

- ▢ ризики мають бути зрозумілими та усвідомлюватися банком та його керівництвом;
- ▢ ризики мають бути в межах рівнів толерантності (прийнятності), установлених спостережною радою;
- ▢ рішення з прийняття ризику мають відповідати стратегічним завданням діяльності банківської установи;
- ▢ рішення з прийняття ризику мають бути конкретними і чіткими;
- ▢ очікування дохідність має компенсувати прийнятий ризик;
- ▢ розподіл капіталу має відповідати розмірам ризиків, на які наражається банк.

Одним з найбільш важливих аспектів управління ризиками банку є визначення етапів (складових) процесу управління. Але, в літературному огляді різні дослідники виділяють різну кількість етапів управління. Так, Максимова Є.В. [25] виділяє такі складові процесу управління ризиками, як: ідентифікація, вимірювання, контроль та моніторинг ризиків. більшість авторів визначають такі етапи управління ризиками: ідентифікація (виявлення) ризику, кількісна та якісна оцінка (вимірювання) ризику, контроль за ризиком, моніторинг ризику. Натомість Бобиль В.В. [2] визначає, що управління фінансовими ризиками повинно складатися з таких етапів, як ідентифікація, оцінка, планування, зниження. Також, Сукач О.М. [40] окреслює такі етапи управління ризиками банку: ідентифікація ризику, обрання методів кількісної та якісної оцінки ризику, визначення лімітів та контроль за їх дотриманням, моніторинг ризику тощо.

Долінський Л.Б. та Корчинський В.В. [10] визначають, що загалом реалізація управління ризиками в банку є комплексним, багатоетапним процесом, етапами проведення якого є ідентифікація ризику, вимірювання ризику, моніторинг та контроль, оптимізація рівня ризику.

Фалюта А.В. [42] вважає, що у процесі управління ризиками банку необхідно виділяти п'ять основних етапів, а саме: виявлення (ідентифікація) ризику, вимірювання (аналіз та оцінювання) ризику, ухвалення рішення про прийом чи відмову від ризику, заходи, що спрямовані на мінімізацію ризику, моніторинг (контроль) позицій ризику. На думку автора, останній з названих підходів до виділення етапів процесу управління ризиками банку є найбільш повний та точний, оскільки даний дослідник єдиний виділив такий етап

управління, як ухвалення рішення про прийом чи відмову від ризику. Це є важливим аспектом тому, що завдяки цьому етапу істотно регулюється ризикованість окремих напрямів діяльності, а також діяльності банківської установи загалом. Фалюта А.В. пропонує не погоджуватися з думкою своїх колег про те, що банківські установи повинні в будь-якому разі приймати усі ризики і через це виділяти окремий етап не потрібно. Науковець вважає, що в такому випадку банківська установа швидко би перетворилась на збитковий заклад, та в подальшому збанкрутувала. Також, переважна більшість банків перед обов'язково проводить обговорення, за результатами якого приймається остаточне рішення, перш ніж прийняти більшість видів ризиків.

Ідентифікація ризиків – це процес виявлення, розпізнавання і чіткого описання усіх ризиків, які є актуальними для певної банківської установи протягом визначеного періоду. Результатами ідентифікації ризиків є визначення основних джерел (факторів) ризиків, реалізація яких може призвести до виникнення збитків чи недоотримання доходів. Ідентифікація ризиків повинна бути постійним, безперервним процесом, який має здійснюватися не тільки на рівні окремої операції, а й на рівні усіх напрямів діяльності банку та банківської установи загалом.

Оцінка й аналіз ризиків – наступний етап управління ризиками банку, який передбачає отримання необхідної інформації про структуру, властивості об'єкта ризику та наявних його видів. Для цього необхідно провести кількісний, якісний чи інший аналіз ризиків для того, щоб сформувані профіль ризику – поняття щодо рівня потенційних й прийнятних рівнів ризиків на поточний момент часу, а також зробити вибір найбільш придатних та ефективних стратегій мінімізації ризиків.

Наступним етапом управління ризиками банку необхідно виділити безпосереднє прийняття рішення про прийом нового ризику чи відмові від нього. При прийнятті рішення необхідно мати розуміння які ризики і якою мірою може прийняти банк і чи відповідає очікувана дохідність визначеному ризику. Саме цей етап управління банківськими ризиками є важливим для забезпечення фінансової стабільності та економічної безпеки банківської установи.

Заходами щодо мінімізації ризиків можуть здійснюватися в три основні способи, а саме: зниження, обмеження чи передача ризиків. Найбільш

розповсюдженими способами обмеження ризиків є встановлення лімітів та резервування. А серед способів передачі ризиків визначним є страхування чи хеджування банківських ризиків, а способом зниження може бути диверсифікація.

Моніторинг ризиків передбачає розрахунок поточної величини ризику, вивчення динаміки в часі, аналіз причин зміни та розробку превентивних заходів для нормалізації в разі наявності негативних тенденцій. Моніторинг рекомендується здійснювати на основі інформаційних звітів структурних підрозділів та окремих посадових осіб. Також, важливу роль в моніторингу ризиків відіграє внутрішній та зовнішній аудит й аналітична діяльність спеціалізованих служб банку.

Реалізація всіх перелічених етапів управління ризиками в банківській установі сприяє вчасному виявленню, оцінюванню, зниженню чи недопусканню визначених ризиків у процесі банківської діяльності, та дозволяє здійснювати контроль за ситуацією.

Процес управління ризиками повинен охоплювати всі види діяльності банківської установи, які мають вплив на параметри його ризиків, а також, це має бути безперервним процесом аналізу ситуації та оточення, в яких виникають різного роду ризики, і прийняття управлінських рішень щодо впливу на самі ризи або на рівень вразливості банку до цих ризиків. Рішення щодо управління банківськими ризиками можуть передбачати, зокрема, уникнення ризику: відмові від його прийняття; його мінімізацію, у тому числі за рахунок пом'якшувальних факторів або передання ризику на третіх осіб (через похідні інструменти або страхування), встановлення лімітів на експозицію банку, а також інші методи впливу на банківські ризики (носія ризиків) чи на рівень вразливості банку до нього.

Для формування ефективної системи управління банківськими ризиками, кожен банк має створювати індивідуальну концепцію, яка враховала б основні види ризиків, на які наражається конкретний банк, та особливості їх прояву.

Отже, виходячи з проведеного літературного огляду більшість авторів під банківським ризиком розуміють ймовірність відхилення показників діяльності від запланованих, внаслідок дії певних чинників, що як результат може призвести до понесення втрат ресурсів. Причиною виникнення ризиків є зовнішні та внутрішні фактори. Повністю уникнути ризиків неможливо, через специфіку діяльності банків, тому ризиками треба управляти. Управління

ризиками є ключовим напрямом діяльності банківського менеджменту. Процес управління ризиками складається з таких етапів, як виявлення (ідентифікація) ризику, вимірювання (аналіз та оцінювання) ризику, ухвалення рішення про прийом чи відмову від ризику, заходи, що спрямовані на мінімізацію ризику, моніторинг (контроль) позицій ризику. Напрямами рішень про управління ризиками можуть бути уникнення, прийняття, мінімізація або передання третім особам.

1.2. Класифікація ризиків банку

Враховуючи обставини постійної присутності ризиків в банківській діяльності, доцільним є їх класифікація, що сприяє виявленню, ідентифікації та вчасного вжиття заходів попередження та мінімізації.

На сьогоднішній день в науковій літературі досі відсутній єдиний підхід до вибору критеріїв класифікації банківських ризиків і тому існує велика кількість різних підходів до класифікації ризиків банку. Дослідники виділяють широку кількість класифікаційних ознак, на основі яких розкриваються особливості різних ризиків банку. Так, серед зарубіжної літератури найбільш повною є класифікацією банківських ризиків, яку запропонував Роуз П.С. (рис. 1.1) [10].

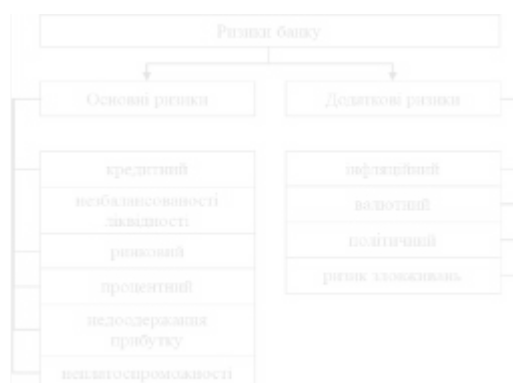

Рис. 1.1. Класифікація ризиків банку за Пітером С. Роузом

Як видно з рис. 1.1, Роуз П.С. виділяє шість основних банківських ризиків та чотири додаткових банківських ризика. Перевагою даної класифікації є те, що в ній наведено як ендегенні, так і екзогенні ризики банку, які безпосередньо впливають на банківську діяльність.

Більш об'ємною є класифікація банківських ризиків Х. Ван Грюнінга [14], який виділяє фінансові, операційні, ділові та надзвичайні ризики. В свою фінансові ризики автор поділяє на ризики структури балансу, структури звіту про прибутки та збитки, достатності капіталу, кредитний, ліквідності, валютний, процентний та ринковий ризик. Операційні ризики поділяються на ризик ділової активності, внутрішніх систем та операцій, технологічний, ризик помилки управління та шахрайства. Ділові ризики автор поділяє на ринковий ризик, юридичний, ризик ділової активності, фінансової інфраструктури. До надзвичайних ризиків автор відносить політичний ризик, ризик «ураження» фінансовою кризою та інші екзогенні ризики. Козьменко С., Шпиг Ф., Волошко І. [40] виокремлюють зовнішні та внутрішні ризики. До зовнішніх ризиків автори відносять ризики щодо країни та відсотковий ризик, а до внутрішніх – ризики пов'язані з особливостями клієнтів, ризики банківських операцій, ризик обумовлений видом банку. Бобиль В.В. [2] виділяє три групи ризиків: фінансові ризики, які виникають у процесі здійснення активних та пасивних операцій банку; операційні ризики, які пов'язані з організацією активно-пасивних операцій та станом корпоративного управління банку; функціональні ризики, які виникають через вплив факторів зовнішнього середовища. Крамаренко О.М. та Лаврентович Ю.І. [21] поділяють банківські ризики на внутрішні та зовнішні. Зовнішні ризики – це форс-мажорний ризик. Внутрішні ризики в свою чергу автори поділяють на фінансові (депозитний, ризик банкрутства, інвестиційний) та функціональні (юридичний, впровадження нових банківських продуктів, втрати репутації). Якщо звернутися до іноземних джерел, то Інвестиційний банк Америки (Investment bank council of America) [78] поділяють банківські ризики на кредитний, ринковий, операційний, юридичний, ризик ліквідності та ризик репутації. Бланк І.О. [32] пропонує здійснювати класифікацію банківських ризиків у межах таких критеріїв:

□ за джерелом виникнення ризику – систематичний та несистематичний ризик;

□ за видом – процентний, валютний, ціновий, кредитний, інвестиційний,

інноваційний, депозитний, інфляційний, податковий, криміногенний ризик;

□ залежно від характеру об'єкта – ризики окремої фінансової операції, різних видів фінансової діяльності та діяльності фінансової організації в цілому;

□ залежно від використання фінансових інструментів, індивідуальний та портфельний ризик;

□ залежно від фінансових наслідків – ризики, які спричиняють економічні втрати, характеризуються втраченою вигодою, супроводжуються як понесенням економічних втрат, так і отриманням додаткових доходів;

□ за характером прояву в часі – постійні та періодичні види ризику;

□ залежно від рівня вірогідності реалізації – ризики, що характеризуються такими рівнем вірогідності виникнення: низький, коефіцієнт варіації 10%; середній, коефіцієнт варіації 10-25%; високий, коефіцієнт варіації 25%; ризики, рівень вірогідності яких не може бути визначений;

□ залежно від величини фінансових витрат – допустимий, критичний та катастрофічний види ризиків;

□ за можливістю передбачення – прогнозований та непрогнозований ризики;

□ за можливістю страхування – ризики, що страхуються та ризики, які не можуть бути застраховані.

Наведена класифікація банківських ризиків є найбільш повною та змістовною серед вітчизняних науковців. Примостка Л. О. [32] поділяє ризики на зовнішні та внутрішні. До внутрішніх авторка відносить фінансові та функціональні ризики, а до зовнішніх – макроекономічні, політичні, правові, ризики країни, інфляційний. Таким чином, в науковій літературі класифікація ризиків банку представлена досить широко. Але для формування ефективної системи управління ризиками банку необхідним є не тільки виділення ризиків за класифікаційною ознакою, а й проведення групування ризиків на конкретні групи. Згідно з проведеним літературним оглядом, більшість науковців класифікують банківські ризики виходячи з ознаки приналежності ризику групи зовнішнього чи внутрішнього ризиків, а далі внутрішні ризики переважно поділяються на фінансові та операційні.

Автором розглянуто нормативно-правову базу, а саме Методичні рекомендації щодо організації та функціонування системи ризик-менеджменту

в банках України [61], в яких НБУ виділяє такі види ризиків: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни процентної ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик, стратегічний ризик. А згідно з постановою «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» [55], НБУ виділяє такі види суттєвих ризиків, які банківським установам рекомендується здійснювати оцінювання – кредитний ризик, ризик ліквідності, процентний ризик банківської книги, ринковий ризик, операційний ризик, комплаєнс-ризик, інші суттєві види ризиків, на які банк наражається під час своєї діяльності.

Переважає більшість науковців стверджує, що кредитний ризик є найбільш важливим та небезпечним банківським ризиком, оскільки кредитні операції становлять основу активної діяльності банківських установ, а отже, їх успішне здійснення призводить до отримання значних доходів. За своєю суттю кредитний ризик – це імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів унаслідок невиконання боржником чи контрагентом взятих на себе зобов'язань відповідно до умов договору. Кредитний ризик виникає за всіма активними операціями банку, за винятком боргових цінних паперів та інших фінансових інструментів у торговій кризі банківської установи [55]. Тобто під кредитним ризиком мається на увазі те, що кредитні платежі можуть бути затримані чи взагалі несплачені, що може призвести до проблем в кругообігу грошових коштів, а отже призвести до проблем з ліквідністю. Цей вид банківського ризику та його динаміка суттєво впливають на розмір капіталу банківської установи, прибутковість, а також структуру активів та пасивів банку. Рівень кредитного ризику визначається обсягом фінансових витрат через неповернення або несвоєчасне повернення позичальником основного боргу й несплати відсотків за кредитною умовою.

Переважно виділяють такі підвиди кредитного ризику, як кредитний ризик за окремою угодою (це імовірність збитків від невиконання боржником конкретної кредитної угоди) та кредитний ризик усього портфеля (величина ризиків за всіма кредитними угодами банку). Кредитний ризик за окремою угодою можна визначити як зовнішній ризик, а кредитний ризик усього портфеля – як внутрішній ризик. Факторами (джерелами виникнення) кредитного ризику можуть бути фактори зовнішнього середовища (наприклад,

нормативно-законодавче регулювання діяльності банківських установ), внутрішні фактори (наприклад, надмірна концентрація кредитного портфеля), фактори, притаманні діяльності позичальника (наприклад, капітал чи репутація позичальника). Таким чином, майже всі кредитні операції банку призводять до формування кредитного ризику, і до поки клієнт банку не поверне надані ресурси, банківська установа змушена формувати резерви можливих витрат від неповернення ресурсів.

Ризик ліквідності – імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів внаслідок неспроможності банківської установи забезпечувати фінансування зростання активів або **ВИКОНАННЯ** своїх зобов'язань у належні строки [55]. Можна стверджувати, що ризик ліквідності виникає тоді, коли банківська установа не може виконувати свої зобов'язання через недостатність грошових засобів. Така ситуація може виникнути коли існує незбалансованість активів і пасивів за строками. Також, **РИЗИК** ліквідності полягає не тільки в незбалансованості активів та пасивів, а ще й в нездатності банківської установи залучити фінансові ресурси для реалізації стратегічних цілей банківської установи. Деякі дослідники [15] виділяють ризик ліквідності інвестування (залучення грошових ресурсів) та ризик ліквідності активів. Управління ризиками ліквідності передбачає співставлення структури зобов'язань і вимог банку за строком погашення.

Процентний ризик банківської книги – це імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів унаслідок впливу несприятливих змін процентних ставок на банківську книгу [55]. Процентний ризик банківської книги впливає на економічну вартість капіталу банківської установи та чистий процентний дохід. Цей вид ризику виникає, коли не співпадають терміни повернення наданих та залучених коштів або коли ставки за активними та пасивними операціями банку встановлюються в різний спосіб. Найбільш вразливими до процентного ризику є ті банківські установи, які не здійснюють ретельний прогноз динаміки відсоткових ставок.

Процентний ризик поділяють на такі підвиди як прямий процентний ризик (вплив на дохідність кредитів, вплив на витрати за депозитами, зміна вартості фінансових інструментів відповідно до зміни у процентних ставках) та непрямий процентний ризик (зміна процентних ставок впливає на

платоспроможність позичальника, що у свою чергу призводить до зміни кредитного ризику).

Ринковий ризик – імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або неотримання запланованих доходів внаслідок несприятливої зміни курсів іноземних валют, процентних ставок, вартості фінансових інструментів [55]. Отже, ринковий ризик пов'язаний з коливаннями цін на чотирьох головних економічних ринках світу: ринку боргових цінних паперів, ринку акцій, валютному ринку й товарному ринку. Ці ринки є чутливими до зміни відсоткових ставок. Тому до складових ринкового ризику можна віднести валютний, процентний та фондові ризики. Ринковий ризик в свою чергу належить до спекулятивного ризику, який виражається в тому, що рух цін може привести до прибутку чи збитку. Для управління ринковим ризиком банківська установа повинна формувати відповідну політику, де необхідно зазначити цілі та методи, які спрямовані на захист капіталу банку від негативних впливів несприятливого рівня цін. Також, щоб уникнути ризику, необхідно регулярно проводити переоцінку портфеля цінних паперів.

Операційний ризик – це імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів внаслідок недоліків або помилок в організації внутрішніх процесів, навмисних або ненавмисних дій працівників банківської установи або інших осіб, збоїв в роботі інформаційних систем банку або внаслідок впливу зовнішніх факторів [55]. Отже, операційний ризик це ризик прямих і непрямих втрат в результаті невідповідності чи помилковості процесів, недосконалості організації внутрішнього контролю, діях персоналу чи помилках комп'ютерних систем. Операційний ризик включає в себе юридичний ризик, однак має виключати ризик репутації та стратегічний ризик. Загалом операційний ризик є одним з найпоширеніших видів банківських ризиків, однак не в усіх банках є підрозділи з управління операційними ризиками. Унікальність операційного ризику полягає в тому, що він присутній практично в усіх сферах діяльності банківської установи, але важко встановити та відокремити його від усіх інших банківських ризиків.

Комплаєнс-ризик – це імовірність виникнення збитків чи санкцій, додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів або втрати репутації внаслідок невиконання банком вимог законодавства, нормативно-правових актів, ринкових стандартів, правил добросовісної конкуренції, правил

корпоративної етики, виникнення конфлікту інтересів, а також внутрішньобанківських чи внутрішньогрупових документів банку [55]. Головними чинниками виникнення комплаєнс-ризиків є недоліки в організації систем внутрішнього контролю. Іншими важливими факторами даного ризику є участь працівників банківської установи в сумнівних операціях, та недостатній рівень професіоналізму, неефективна робота системи фінансового моніторингу й ризик-менеджменту. Особливістю комплаєнс-ризиків є те, що даний вид ризику відноситься до тих ризиків, які важко кількісно оцінити. Виділяють [46] такі види комплаєнс-ризиків: продуктивний ризик, регулятивний ризик, юридичний ризик, репутаційний ризик та операційний ризик.

Ризик репутації – це імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів внаслідок несприятливого сприйняття іміджу банківської установи клієнтами, контрагентами, акціонерами, наглядовими й контролюючими органами. Факторами виникнення цього виду ризику можуть бути порушення принципів професійної етики, відсутність достатнього досвіду в виявленні сумнівної та протиправної діяльності чи публікація негативної інформації щодо конкретної банківської установи. Позитивна ділова репутація банку є необхідною умовою для високого рівня конкурентоспроможності банківської установи, а також сприяє підвищенню вартості банку, рентабельності та загальної привабливості для клієнтів, контрагентів чи нових співробітників.

Юридичний ризик – це імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів внаслідок неочікуваного застосування норм законодавства через можливості їх неоднозначного тлумачення або внаслідок визначення недійсними умов договору у зв'язку з їх невідповідністю вимогам законодавства України. Факторами виникнення юридичного ризику є недосконалість національного законодавства, нечітке чи помилкове оформлення робочих документів щодо підтвердження права власності чи умови оренди.

Комплаєнс-ризик тісно пов'язаний з ризиком ВК/ФТ. Причини виникнення комплаєнс-ризиків такі, наприклад, як невиконання банком вимог законодавства, рекомендацій міжнародних організацій чи конфлікт інтересів між працівниками банку можуть призвести до нездатності банку протидіяти ризикам ВК/ФТ. Рисін В.В. та Корначук О.Ю. [36] вважають, що причиною

виникнення ризику ВК/ФТ є сукупність юридичного, технологічного, інформаційного та морального ризиків. Оскільки ВК/ФТ є одним з найпоширеніших видів сучасних злочинів, який здатний активно видозмінюватись та пристосовуватись до змін законодавства, для забезпечення ефективного захисту від даного ризику банківська установа повинна спеціальні механізми ризик-контролю. Таким чином, комплаєнс-ризик притаманний майже всім сферам діяльності банку: банківським операціям, процесам, продуктам або послугам, підрозділам управління, виконавчим підрозділам й іншим системам банківської установи. Більш того, на виникнення комплаєнс-ризиків можуть вплинути всі перелічені раніше ризики або ці ризики можуть трансформуватись в комплаєнс-РИЗИК.

Також, важливим аспектом, який необхідно враховувати при створенні системи управління банківськими ризиками, є те, що всі перелічені види банківських ризиків тісно взаємопов'язані між собою й мають значний вплив на результати діяльності банківської установи. Так, операційні ризики, в саме ризик зловживань, більш ніж інші може впливати кредитний ризик, що зумовлено можливістю здійснення працівником банку махінацій чи спекуляцій або незаконними діями клієнтів. На кредитний ризик також може впливати ринковий ризик, а саме коливання валют, рівень відсоткової ставки. Ризик на державному рівні може суттєво вплинути на ринковий ризик. Наприклад, політичні чи соціальні зміни або інфляційні процеси можуть призвести до зміни ринкової кон'юнктури, що в свою чергу призведе до коливання рівня відсоткової ставки, зміни вартості товару або девальвацій національної валюти. Тому система управління ризиками повинна включати ефективні методи ідентифікації, оцінювання та мінімізації кожного окремого виду ризику та їх поєднання.

Отже, здійснення класифікації банківських ризиків допомагає вчасно ідентифікувати та приймати рішення стосовно управління ними. Як показало ДОСЛІДЖЕННЯ наукових робіт за даною темою, у теперішній час досі відсутній єдиний підхід до вибору критеріїв класифікації банківських ризиків і тому існує велика кількість різних підходів до класифікації ризиків банку. Проте більшість науковців поділяють ризики на зовнішні та внутрішні. Також, розповсюдженим є поділ банківських ризиків на фінансові та функціональні. НБУ виділяє такі основні види банківських ризиків, як кредитний ризик, ризик ліквідності,

процентний ризик банківської книги, ринковий ризик, операційний ризик та **КОМПЛАЄНС-ризик**. Дослідники питання управління ризиками банку стверджують, що найбільш важливим для банківських установ є кредитний ризик, оскільки дохід від кредитних операцій є головною складовою прибутку банку.

1.3. Методи управління ризиками банку

Банківськими ризиками необхідно управляти, тобто проводити визначені заходи щодо зниження імовірності їхньої реалізації, а також зменшення втрат в разі їхнього настання. Система управління ризиками – це сукупність належним чином задокументованих і затверджених політик, методик та процедур управління банківськими ризиками, які визначають порядок дій, спрямованих на здійснення систематичного процесу виявлення, моніторингу, контролю, звітування та пом'якшення всіх видів ризиків на всіх організаційних рівнях [55].

Мета управління банківськими ризиками – пошук та реалізація шляхів мінімізації ризиків, сприяння підвищенню вартості власного капіталу банківської установи з одночасним забезпеченням досягнення цілей всіх зацікавлених сторін: клієнтів, керівників, працівників, контрагентів, спостережної ради, органів нагляду, та інших сторін. З точки зору банківського ризик менеджменту, головна мета банківської діяльності – це прийняття ризиків і отримання за це відповідні економічні вигоди.

На загальному рівні банківської системи основними механізмами регулювання та управління банківськими ризиками можуть бути встановлення:

- мінімального розміру банківського капіталу для новостворених установ;
- вимог до структури та нормативів достатності власного капіталу;
- стандартів організації та діяльності служб внутрішнього контролю й відповідне керування ризиками;
- вимог до розкриття банківської інформації про фінансовий стан та загальні ризики банківської установи;
- нормативних вимог до методик кількісної оцінки ризиків; тощо.

Як вже зазначалось автором раніше, управління банківськими ризиками складається з ідентифікації, оцінки, ухвалення рішення про прийом чи відмову від ризику, здійснення заходів мінімізації ризиків та моніторинг і контроль. Етап здійснення заходів мінімізації фінансових ризиків може передбачати використання таких інструментів і методів, як: страхування, хеджування, встановлення лімітів, диверсифікація, чи резервування.

Страхування є одним з методів передачі банківського ризику певним страховим компаніям. Слід зазначити, що не всі ризики банку підлягають страхуванню, та чим більший обсяг банківського ризику перекладається на страхову компанію, тим, відповідно, вищим є витрати за страховим полісом. Це ще одна з причин чому попередній етап процесу управління ризиками (ухвалення рішення про прийом чи відмову від ризику) є важливим та його не можна виключати.

Хеджування – це ще один інструмент передачі ризику, суть здійснення якого полягає у зменшенні фінансових ризиків банківської установи за допомогою використання похідних фінансових інструментів: ф'ючерсів, форвардів, свопів та опціонів.

Наступним методом зниження фінансових ризиків банку є диверсифікація банківських продуктів чи бізнес-напрямів. Так, прикладом диверсифікації може бути збільшення обсягу різних видів цінних паперів у портфелі банку, кредитування суб'єктів господарювання з різних секторів економіки чи реалізація декількох бізнес-проектів одночасно.

Методом зниження банківських ризиків є встановлення лімітів, що сприяє можливості банку обмежити обсяг відкритої ризикової позиції. Формування резервів – ще один метод зниження банківських ризиків. Банківська установа повинна створювати резерви під активні операції та за наданими фінансовими зобов'язаннями. Банк використовує сформовані резерви за активними операціями у випадку, коли активи віднесено до найнижчої категорії якості та правлінням банку приймається рішення про списання цієї безнадійної заборгованості.

У табл. 1.2 наведено методи оцінки та управління фінансовими ризиками банку за видами, для яких вони використовуються. Табл. 1.2 побудовано на основі аналізу літературних джерел [16], [9].

Таблиця 1.2

Методи оцінки фінансових ризиків банку

Статистичні методи:	
«Монте-Карло»	Кредитний
Z-модель Альтамана	
Модель Чесера	
Модель Дюрана	
VaR-метод	Кредитний, валютний, процентний
Методи експертних оцінок:	
Метод Дельфі	Кредитний, ринковий, валютний, процентний
«Дерево рішень»	
«Коефіцієнтний аналіз»	
Метод рейтингів	
Аналітичні методи:	
Дюрація	Процентний
Стрес-тестування	Валютний, процентний, ринковий, ліквідності, операційний
GAP-аналіз	Процентний, ліквідності, відсотковий
Метод аналогій:	Кредитний, ліквідності, валютний, процентний, ринковий

Як видно з табл. 1.2, найбільш універсальними методами оцінки та управління фінансовими ризиками банку є проведення стрес-тестування та метод аналогій. Для більш детального вивчення методів управління та мінімізації банківських ризиків слід їх розглянути окремо для кожного з виду ризиків.

Оскільки кредитний ризик є одним з найбільш важливих в системі банківського ризик-менеджменту, то слід приділяти значну увагу визначенню методів управління ним. Також, слід зазначити, що система управління кредитним ризиком має бути вбудована в систему управління активами й пасивами банку в межах визначеної стратегії банківської установи. Ефективна система управління кредитними ризиками має вирішувати такі основні завдання:

- встановлювати рейтинг позичальника та ймовірність банкрутства;
- обґрунтовувати схвалення рішень про кредитування;
- постійно підвищувати якість кредитного портфеля;

- контролювати стан кредитного портфеля;
- зменшувати частку проблемних кредитів;
- здійснювати моніторинг та своєчасне реагувати на проблеми клієнтів; тощо.

Деякі науковці [21] поділяють методи управління кредитним ризиком в залежності від рівня – кредитний ризик окремого кредиту чи ризик кредитного портфеля. Так, до методів управління кредитним ризиком відносять аналіз привабливості проекту, який кредитується, оцінка кредитоспроможності позичальника, оформлення кредитного договору, структурування кредиту та кредитний моніторинг. До методів управління кредитним ризиком на рівні всього кредитного портфеля відносять, перш за все, диверсифікацію та концентрацію кредитно портфеля, встановлення лімітів кредитування, формування резервів, секюритизація кредитів та страхування кредитних ризиків. Інші науковці [40] виділяють ті ж самі методи управління кредитним ризиком, але групувати їх на методи передачі ризику третім особам (страхування, хеджування) та методів власного утримання ризику (резервування, лімітування, диверсифікація). Також, існує поділення методів управління кредитним ризиком за сферою застосування [3]. Так, виділяють внутрішні методи управління кредитним ризиком, що застосовуються в більшості випадків в внутрішньобанківському ризик-менеджері. До таких методів належать аналіз кредитоспроможності позичальника, лімітування, нормування, диверсифікація та створення резервів. А також виділяють зовнішні методи управління кредитним ризиком, які за своєю сутю є перерозподілом ризику шляхом перекладання визначеної частини ризику на третіх осіб. До таких методів належать гарантія, порука, застава та страхування. В будь-якому разі, при виборі того чи іншого методу управління кредитним ризиком необхідно враховувати той аспект, що при використанні окремих методів зменшення певного банківського ризику може призвести до появи чи збільшення інших видів ризиків, тому значним є потреба в уникненні конфлікту інтересів. Основою для визначення кредитного ризику може бути оцінювання кредитоспроможності позичальника. Так, кількісний кредитний аналіз ґрунтується на відповідних моделях – класифікаційних (рейтингова оцінка, кредитний скоринг) та моделі комплексного аналізу (PARTS, PARSER, CAMPARI).

Оскільки ризик ліквідності полягає в недостатності ресурсів банку для розрахунку з клієнтами за своїми зобов'язаннями чи неспроможністю надання позик, то метою управління цим видом ризикує мінімізація витрат банку та збереження його капіталу й активів. Для запобігання підвищення ризику ліквідності завданнями банківського ризик-менеджменту повинні бути здійснення постійного аналізу потреб в ліквідних засобах з метою уникнення їх залишку чи дефіциту, планування та прогнозування заходів у випадку виникнення незбалансованої ліквідності, додержання пріоритетності ліквідності, у тому числі при виборі напрямків розміщення коштів. Основними методами управління ризиком ліквідності банку Коваленко В.В. [15] визначає:

- метод фондового пулу – кошти банку із різних джерел об'єднуються в один фонд (пул), та згодом розподіляються між окремими активами;
- метод конверсії фондів – кожен вид активу прив'язується до конкретного виду пасиву;
- GAP-метод – розрахунок показників абсолютного і відносного розриву між потоками активів і пасивів у часі;
- метод сек'юритизації – оборнення банківських активів у цінні папери;
- стрес-тестування – вимірювання ризику для оцінки потенційно несприятливих результатів впливу;
- метод управління резервною позицією – визначення резервної позиції не формуючи резерви заздалегідь, а лише прогнозуючи кількість фондів, які можна купити на грошовому ринку та профінансувати можливий відтік грошових коштів; тощо.

Також, окремо слід виділити такий метод управління ризиком ліквідності на загальнобанківському рівні, як дотримання економічних нормативів НБУ, а саме: норматив короткострокової ліквідності – Н6, норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами – **LCR_{ВВ}**, норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті – **LCR_{іВ}**.

Ефективне управління процентним ризиком є важливим аспектом для банківської установи, оскільки від цього залежить обсяг отриманого чистого процентного доходу банку, який займає значну питому вагу у структурі фінансового результату діяльності банківської установи. Отже, головна мета управління процентним ризиком – захист прибутку банку від негативного впливу різних коливань процентної ставки. Методами управління процентним

ризиком банку є хеджування, VaR-метод, дюрація, GAP-аналіз та метод індикаторів. Так, GAP-аналіз дає уявлення про статистичну величину процентного ризику в абсолютному значенні. Суть методу полягає в аналізі розбіжностей обсягу активів і пасивів протягом обмеженого часового інтервалу з метою стабілізації чи оптимізації чистого процентного доходу банку. Метод дюрації полягає в формуванні портфеля фінансових інструментів для того, щоб визначений показник був найменш чутливим до коливань процентних ставок. VaR-метод – це розрахунок із заданою імовірністю максимальної очікуваної втрати портфеля за умови збереження в майбутньому поточних ринкових тенденцій. Метод індикаторів визначає обсяг процентного ризику в відносних величинах. Суть даного методу полягає в відстеженні знаходження значення певних коефіцієнтів в допустимих межах.

Для управління ринковим ризиком банківська установа має досліджувати вплив коливань ринкових відсоткових ставок на фінансові результати, проводити аналіз прибутковості за різними видами цінних паперів, контролювати структуру портфеля цінних паперів. Основним методом управління ринковим ризиком банку є встановлення лімітів. За основу при визначенні лімітів беруться максимально допустимий розмір одноразових витрат, який не призведе до порушення нормальної діяльності банківської установи. Розмір витрат за кожним конкретним видом активів, схильних до ринкових ризиків, може визначатись на основі даних за попередній період чи шляхом експертних оцінок.

Основними методами управління відсотковим ризиком банку є управління відсотковою маржею, управління розривом (GAP-метод), хеджування відсоткового ризику. Метод управління відсотковою маржею зводиться до регулярного моніторингу зміни відсоткових ставок за кредитами та депозитами і визначення співвідношення між строками та сумами залучених і розмішених коштів. GAP-метод полягає у виявленні чутливих та нечутливих до зміни відсоткових ставок активів та пасивів та визначенні різниці між їх обсягом у грошовому виразі. Суть хеджування відсоткового ризику полягає в одночасному укладанні банком двох протилежних договорів: перший – на продаж коштів, а другий – на їх купівлю з поставкою в майбутньому. Таким чином витрати за одним договором компенсуються доходами за іншим, а фінансові ризики банку мінімізуються.

Ефективними методами управління операційними ризиками банку є резервування капіталу, комплексне страхування від електронних та комп'ютерних злочинів й професійної відповідальності, лімітування операцій, що проводяться під операційним ризиком, здійснення внутрішнього та зовнішнього аудиту, здійснення стрес-тестування, створення та ведення бази внутрішніх подій операційного ризику та аналіз накопиченої в ній інформації. використання спеціалізованих інформаційних систем автоматизації управління операційними ризиками.

Система управління репутаційним та юридичним ризиками банку повинна містити регламентовані документи, положення, процедури, процеси, які затверджуються відповідно до визначеної до обраної форми управління. Ці політики та положення повинні регулярно переглядатись та оновлюватись. Методами ефективного управління репутаційним ризиком є регулярний перегляд політики і положень діяльності банківської установи з метою поліпшення стандартів роботи з клієнтами, наймання працівників із позитивною діловою репутацією, здійснення контролю за репутацією великих клієнтів банку, а також уникнення контактів з клієнтами із незадовільною репутацією, які можуть негативно вплинути на репутацію самої банківської установи. Методами управління юридичним ризиком можна визначити постійний моніторинг змін у законодавстві, судових справах, які ініційовані банком або проти банку.

Найбільш ефективним та раціональними методами управління банківськими ризиками ВК/ФТ на думку [31] є підвищення якості клієнтської бази (постійний моніторинг, своєчасне оновлення, регулярна актуалізація даних), делегування процесу первинної перевірки клієнтів, вдосконалення системи оцінювання та моніторингу ризиків, розробка системи централізованої легалізації доходів, тощо. При побудові системи управління ризиками ВК/ФТ необхідно застосовувати ризик-орієнтований підхід, що допоможе банку сконцентрувати увагу на тих клієнтах та їх рахунках, які потенційно мають найбільш ризикові характеристики.

Управління комплаєнс-ризиком є важливим аспектом для банківських установ, тому більшість банків створюють цілі підрозділи з управління **КОМПЛАЄНМ**-ризиками. Проте, варто відзначити, що упровадження та підтримка функціонування **комплаєнс**-підрозділу для малих банків і фінансових установ в

більшості випадків є суттєвою статтею операційних витрат, що знижують фінансові результати та рентабельність установи. Останнім часом банківські установи все частіше звертаються до технологій штучного інтелекту та аналітики. Застосування цих технологій є одночасно швидким та рентабельним методом підтримки ключових аспектів комплаєнсу.

Система управління банківським ризиками повинна бути економічною, а витрати на її створення, впровадження та функціонування не повинні перевищувати витрати при реалізації цих ризиків. Для забезпечення цієї вимоги система управління банківськими ризиками повинна органічно вписуватись в організаційну, фінансову, та інші види діяльності банківської установи, а також використовувати інформаційне та програмне забезпечення, яке вже працює в банку та до якого можна додати окремі аналітичні модулі. Оскільки середовище, у якому функціонує банківська установа, постійно змінюється то і система управління ризиками повинна ефективно функціонувати за різних умов, постійно вдосконалюватись, враховуючи виникнення додаткових ризиків та методів управління ними.

Окремо треба виділити такий важливий інструмент ризик-менеджменту банку як здійснення стрес-тестування. Стрес-тестування – це метод вимірювання ризику, що дає змогу оцінити потенційні несприятливі результати впливу ризиків як величину збитків, що можуть стати наслідком шоківих змін різних факторів ризиків (курсів іноземних валют, процентних ставок або інших факторів), які відповідають виключним (екстремальним), але ймовірним подіям. Тобто стрес-тестування – це процес встановлення рівня вразливості (чутливості) окремого банку до надзвичайних, але ймовірних подій. Згідно з вимогами НБУ [55], банківські установи повинні проводити стрес-тестування щонайменше за такими видами ризиків: кредитний ризик, ризик ліквідності, процентний ризик, ринковий ризик, операційний ризик. Програма проведення стрес-тестування має визначати: методологію та моделі, що використовуються; періодичність здійснення різних типів стрес-тестування; перелік, функції, повноваження, відповідальність та порядок взаємодії учасників процесу здійснення стрес-тестування; перелік видів ризиків; перелік факторів ризиків; перелік припущень; інформаційну систему щодо управління ризиками; порядок розгляду результатів здійснення стрес-тестування та доведення їх змісту до відома ради банку, комітету з управління ризиками та правління банку з метою

прийняття своєчасних та адекватних управлінських рішень щодо зниження рівня ризиків [55].

Метою проведення стрес-тестування є оцінка ризиків та визначення спроможності банку протистояти потрясінням ні фінансовому ринку, а також оцінка впливу несприятливих подій на обсяги сформованих банківських резервів та розмір регулятивного капіталу банку. Перевагою стрес-тестування порівняно з іншими методами оцінки фінансових ризиків банку можна вважати надійність й комплексність у підході до виявлення ризиків та визначення безпосередньо їх кількісного впливу, а головним недоліком стрес-тестування є його трудомісткість. Функцію організація та проведення стрес-тестування покладено на ризик-менеджмент банку, а великі банківські установи навіть створюють для цього спеціальні підрозділи. За результатами стрес-тестування розробляють план дій мінімізації виявлених ризиків, посилюють контроль за найбільш недефолтними клієнтами, запроваджують інструменти реагування на погіршення кредитоспроможності клієнтів ще на ранніх стадіях.

Отже, управління банківськими ризиками є динамічним та безперервним процесом, який потребує регулярної перевірки та вдосконалення відповідно до конкретної ситуації та до конкретної банківської установи. Згідно з проведеним дослідженням літературних джерел, результати якого наведено в табл. 1.2, найбільш універсальними методами оцінки фінансових ризиків банку є проведення стрес-тестування та реалізація методу аналогій. Основними методами управління банківським ризиками є страхування, хеджування, встановлення лімітів, диверсифікація, резервування.

1.4. Загальна характеристика АТ «АБ «РАДАБАНК»

«АКЦІОНЕРНИЙ БАНК «РАДАБАНК» – це акціонерне товариство, зареєстроване Національним банком України та унесене до державного реєстру банків 03 грудня 1993 року. На початок 2022 року банківська установа мала 30 відділень в різних регіонах України, а саме: 13 відділень у м. Дніпро та області, 4 відділення у м. Київ, 3 відділення у м. Запоріжжя, 3 відділення у м. Львів, 2 відділення у м. Харків, а також, по 1 відділенню у містах Одеса, Тернопіль,

Черкаси, Вінниця та Хмельницький. Юридичною адресою банку є проспект Олександра Поля 46, м. Дніпро, 49069, Україна [72].

Згідно з даними річного звіту, метою та цілями банку є: нарощування клієнтської бази, створюючи довгострокові довірчі відносини з клієнтами; вдосконалення існуючих та впровадження необхідних та актуальних банківських продуктів; створення інноваційних послуг, які спрямовані на спрощення доступу клієнтів та партнерів банку до необхідних продуктів, постійна діджиталізація банківського сервісу; оптимізація витрат; збільшення чистого прибутку банку та зростання ефективності бізнесу; подальший розвиток мережі відділень та підключення їх до єдиної інформаційної системи банку. Головним завданням діяльності банку є збільшення масштабу бізнесу, підвищення прибутковості та ефективність при збереженні гнучкості, швидкості та клієнтоорієнтованості на основі використання інноваційних технологій, фінансової обізнаності персоналу, запровадження ризик-орієнтованого підходу [72].

АТ «АБ «РАДАБАНК» має ліцензії Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на право здійснення професійної діяльності на фондовому ринку: ліцензія серія АД 34429 від 13.06.2012р. Професійна діяльність на фондовому ринку - діяльність з торгівлі цінними паперами. Брокерська діяльність; ліцензія серія АЕ 294570 від 04.11.2014р. Професійна діяльність на фондовому ринку - діяльність з торгівлі цінними паперами. Дилерська діяльність; ліцензія серія АЕ 286562 від 08.10.2013р. Професійна діяльність на фондовому ринку - депозитарна діяльність. Депозитарна діяльність депозитарної установи [72].

На підставі наданих ліцензій АТ «АБ «РАДАБАНК» здійснює наступні банківські та фінансові послуги: надання розрахунково-касових послуг клієнтам в національній та іноземних валютах; ведення кореспондентських рахунків; залучення коштів від юридичних та фізичних осіб; надання кредитів суб'єктам господарювання та фізичним особам; факторингові операції; надання гарантій юридичним особам; надання кредитів банківським установам; здійснення операцій з іноземною валютою та банківськими металами; торгівля банківськими металами та монетами іноземних держав; здійснення брокерської, дилерської та депозитарної діяльності з цінними паперами на фондовому ринку; зберігання цінностей та надання в майновий найм (оренду)

індивідуального банківського сейфа; реалізація пам'ятних та ювілейних монет України; переказ та виплата коштів через різноманітні системи грошових переказів; здійснення інкасації коштів та перевезення валютних цінностей; випуск банківських платіжних карток і здійснення операцій з використанням цих карток; довірчі операції. Варто зазначити, що пріоритетними ринками за типом контрагентів, від яких банк залучає грошові ресурси є корпоративний сегмент, роздрібний сегмент та VIP-сегмент. Значну кількість перелічених банківських послуг споживач може здійснювати через мобільний застосунок «RB24». Так банк підтримує «зелені» стандарти та робить свій внесок у збереження навколишнього середовища, оскільки дана системи самообслуговування не тільки зручні для клієнтів, вигідні для бізнесу, а й сприятливо впливають на навколишнє середовище. Так, веб-банкінг «RB24» дозволяє економити клієнтам час та кошти і замість відвідування відділень пропонує широкий спектр послуг не виходячи із дому [72].

На рис. 1.2 зображено структуру власності АТ «АБ «РАДАБАНК» станом на початок 2022 року, а також частку у статутному капіталі банку кожного учасника.

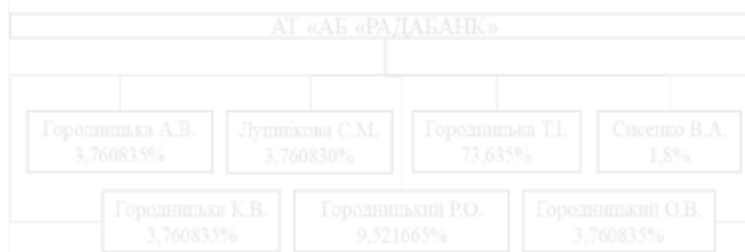

Рис. 1.2. Структура власності АТ «АБ «РАДАБАНК» станом на 01.01.2022 року

Як видно з рис. 1.2, більшою частиною акцій банку володіють група асоційованих осіб Городницьких. Органом управління банком є загальні збори акціонерів, виконавчим органом- правління банку, а органом контролю – наглядова рада. Головою правління банку є Грігель А.В., заступниками голови правління – Стоянов С.Б., Бабасв Ю.В., Проніна Н.М.

У 2021 році АТ «АБ «РАДАБАНК» зайняв 21 місце у рейтингу «50 провідних банків України», що на 4 пункти вище порівняно з попереднім періодом. Також, у жовтні 2021 року банк увійшов у ТОП-20 digital-банків України за версією журналу Banker.ua. А у листопаді 2021 року банк визнано лідером із забезпечення вигідних умов за відповідними операціями на Forxh. Згідно з даними національного рейтингового агентства «Рюрик», банківська установа станом на листопад 2021 року мала довгостроковий кредитний рейтинг на рівні uaAA інвестиційної категорії з прогнозом «стабільний», а рейтинг надійності депозитних вкладів був на рівні r4+ [72].

АТ «АБ «РАДАБАНК», як і всі банки в Україні, має систему комплаєнс-контролю, яка забезпечує відповідний контроль за дотриманням банком українського законодавства, внутрішніх процедур, правил та політик, а також, основних морально-етичних принципів ведення бізнесу. Споживачі можуть повідомляти про випадки неналежної поведінки співробітників банку у спеціальному розділі на офіційному сайті банку. Як суб'єкт первинного фінансового моніторингу, АТ «АБ «РАДАБАНК» здійснює захист прав та інтересів клієнтів через реалізацію правового механізму запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму. Дії банку в цьому питанні ґрунтуються на таких принципах, як: пріоритетність захисту законних інтересів клієнтів; застосування ризик-орієнтованого підходу під час проведення фінансового моніторингу; невідворотність застосування заходів щодо замороження активів, пов'язаних з тероризмом та його фінансуванням.

Отже, АТ «АБ «РАДАБАНК» є сучасний банк, який має 30 відділень в великих містах України, надає широкий спектр послуг, має зручний мобільний додаток, займає визначне місце в рейтингах та діє згідно з національним законодавством. Банк дотримується відповідної системи комплаєнс-контролю та здійснює захист прав та інтересів клієнтів.

2. АНАЛІЗ УПРАЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКУ

2.1. Аналіз ризиків банків та банківської системи України

У теперішній час банківські установи в Україні працюють в умовах військових дій, що призвело до реалізації значної частини банківських ризиків та вплинуло на макроекономічну та фінансову стабільність. В 2022 році банківський сектор вперше за п'ять років став збитковим, що сталося внаслідок ризикового зростання відрахувань до резервів. Протягом аналізованого періоду спостерігалось зменшення кількості діючих банківських установ (рис. 2.1).

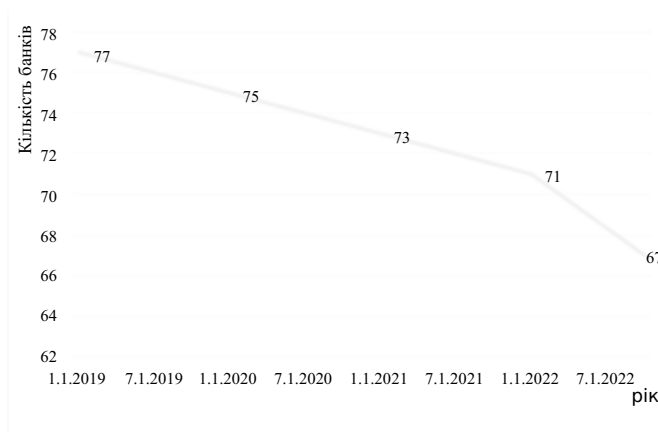

Рис. 2.1. Динаміка кількості діючих банків України протягом 2019-2022 роки

Як видно з рис. 2.1, в період з початку 2019 року до жовтня 2022 року кількість діючих установ скоротилась з 77 до 67 банків. Для вивчення стану сучасної банківської системи необхідно дослідити дані основних показників діяльності банків за 2019-2022 роки, які наведено в додатку А.

Динаміку активів, капіталу та зобов'язань банків України протягом аналізованого періоду зображено на рис. 2.2.

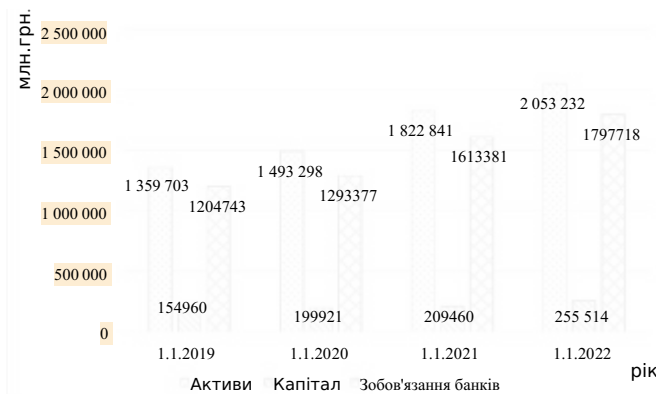

Рис. 2.2. Динаміка основних показників діяльності банків України за 2019-2022 роки

Як видно з рис. 2.2, загальний показник активів, капіталу та зобов'язань банків мали тенденцію до постійного зростання, навіть в 2022 році, окрім показника власного капіталу, який за 10 місяців 2022 року зменшився на 17,20%. Згідно з даними, які наведені в додатку А, показник чистих активів зростає переважно за рахунок коштів в інших банках, а також вкладень у депозитні сертифікати НБУ. Обсяг наданих кредитів протягом 2019-2021 років мав тенденцію до зменшення. Не дивлячись на складну ситуацію, обсяг наданих кредитів продовжував збільшуватись і в 2022 році. Зростання обсягів кредитного портфеля відбувалось через збільшення обсягу корпоративного кредитування державними банками та переважно за рахунок дії підтримки державних програм. Натомість кредитування фізичних осіб, а саме споживче кредитування, мало тенденцію до зменшення, а іпотечне кредитування припинилось. Сповільнення темпу приросту обсягу кредитування та «кредитні канікули», які ввели більшість банківських установ, призвели до зниження дохідності роздрібного сектору кредитування.

НБУ провів реверсивне стрес-тестування для того, щоб оцінити максимальний рівень втрат від кредитного ризику, який банки можуть покрити при поточному запасі капіталу. За отриманими результатами [63] двадцять найбільших банківських установ можуть втратити в середньому 25% кредитного портфеля, при цьому зберігаючи значення основного капіталу

позитивним. Резерви за активними операціями з початку 2019 року і до початку 2022 року мали тенденцію до постійного зменшення. Але за 10 місяців 2022 року показник резервів за активними операціями банків збільшився на 20,62%, що суттєво вплинуло на результати діяльності банківського сектору.

Показник капіталу банків мав аналогічну динаміку та за 10 місяців 2022 року зменшився на 17,20%. Загальний показник зобов'язань банків не зазнав значних змін протягом аналізованого періоду, але така складова зобов'язань банку як строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків зменшились за 10 місяців 2022 року на 70,61%. Кошти суб'єктів господарювання та кошти небанківських фінансових установ мали тенденцію до помірному зростання. А кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами) навіть прискорили обсяги зростання за 10 місяців 2022 року.

У табл. 2.1 наведені фінансові результати діяльності банків України протягом аналізованого періоду.

Таблиця 2.1

Фінансові результати діяльності банків в Україні за 2019-2022 роки

Показник	Значення показників по роках					
	2019	2020	Темп приросту	2021	Темп приросту	01.-09.2022
Доходи	243 102	250 171	2,91%	273 863	9,47%	255 080
процентні доходи	152 954	147 743	-3,41%	168 746	14,22%	151 024
комісійні доходи	62 057	70 640	13,83%	93 162	31,88%	59 804
Витрати	184 746	210 445	13,91%	196 488	-6,63%	247 710
процентні витрати	74 062	62 895	-15,08%	51 097	-18,76%	45 386
комісійні витрати	18 096	24 132	33,36%	35 186	45,81%	24 955
відрахування в резерви	10 714	31 037	189,69%	3 448	-88,89%	98 973
Чистий прибуток (збиток)	58 356	39 727	-31,92%	77 376	94,77%	7 370

Як видно з табл. 2.1, доходи банківської системи протягом 2019-2021 років мали тенденцію до помірному зростання. За 9 місяців 2022 року банки продовжували отримувати доходи, але на процентні доходи негативно вплинули пригніченість попиту на позики, кредитні канікули, низькі ставки за роздрібним кредитом. Комісійний дохід також залишається нижчим ніж в попередньому періоді. Також, за 9 місяців 2022 року суттєво зросли витрати

банківського сектору – на 26,07% порівняно з попереднім періодом. Така зміна відбулась переважно за рахунок збільшення комісійних витрат майже на 30%. Але найбільш суттєво вплинуло на фінансові результати банківського сектору в 2022 році зростання обсягу відрахувань в резерви майже в 28 разів. Це призвело до того, що протягом березня-червня 2022 року банківський сектор був збитковий вперше за п'ять років. Проте станом на вересень 2022 року ситуація покращилась, та банківський сектор отримав прибуток у розмірі 7 370 млн. грн.

Таким чином, згідно з проведеним аналізом основних показників діяльності банківських установ можна стверджувати, що на сьогоднішній день для діяльності банківських установ в Україні найбільш значим є кредитний ризик. Також, згідно з опитуванням глобальної асоціації ризик-менеджерів GARP (Global Association of Risk Professionals) [77] респонденти іноземних компаній фінансового сектору, які діють в Україні, вважають кредитний ризик одним з найбільш суттєвих, які зараз впливають на діяльність банків. Також, респонденти назвали суттєвими ринковий ризик, операційний ризик, а також кредитний ризик контрагента (CCR).

Натомість, за даними НБУ [63] на червень 2022 року найбільш суттєвими ризиками банківських установ є макроекономічний ризик та кредитний ризик корпорацій, також значними є ризик прибутковості та валютний ризик, а ризик ліквідності є найбільш незначним порівняно з іншими видами ризиків (рис. 2.3).

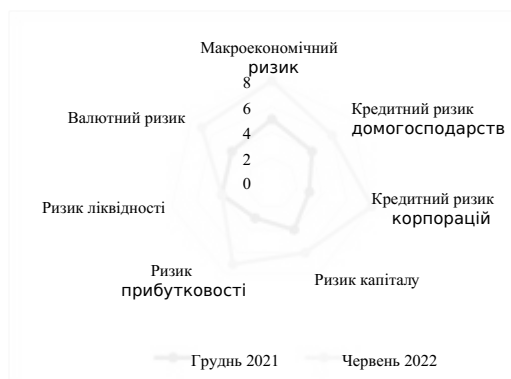

Рис. 2.3. Карта ризиків фінансового сектору станом на червень 2022 року

Як видно з рис. 2.3, найбільш помітно збільшився кредитний ризик підприємств, показник якого зріс на 5 пунктів порівняно з груднем 2021 року. Така зміна відбулась внаслідок зростання очікуваних кредитних збитків і погіршення оцінок якості кредитного портфеля. Ризик прибутковості зріс на 4 пункти через зростання обсягу відрахування в резерви та зменшення комісійного доходу. Макроекономічний ризик та валютний ризик зросли на 3 пункти порівняно з груднем 2021 року. Причиною зростання макроекономічного ризику став глибокий економічний спад і зростання дефіциту бюджету. А валютний ризик збільшився внаслідок значних дисбалансів на валютному ринку і погіршенню девальваційних очікувань. Порівняно не суттєвих змін зазнали значення кредитного ризику домогосподарств і ризик капіталу, які збільшились тільки на 2 пункти.

Отже, ключовим ризиком для банківських установ є кредитний ризик. За прогнозами НБУ втрати банків при реалізації кредитного ризику за поточних макроекономічних умов в подальшому можуть перевищити 20% вартості кредитного портфеля. Для вивчення кредитного ризику треба проаналізувати обсяг кредитних операцій та частки непрацюючих кредитів банків України за 2019-2022 роки (додаток Б). А на рис. 2.4 зображено динаміку обсягу кредитів, наданих різним суб'єктам господарювання протягом аналізованого періоду.

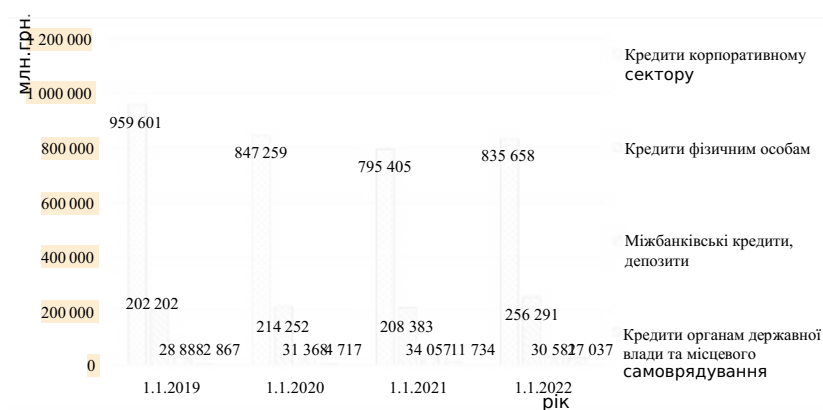

Рис. 2.4. Динаміка кредитів, наданих суб'єктам господарювання протягом 2019-2022 років

Як видно з рис. 2.4, протягом 2019-2022 років зменшився обсяг кредитів, наданих корпоративному сектору, а обсяг кредитів фізичним особам, а також органам державної влади та місцевого самоврядування, навпаки мав тенденцію до зростання. Відповідно до даних додатку Б, протягом 2019-2021 років частка непрацюючих кредитів мала тенденцію до постійного зменшення, що була позитивною динамікою для діяльності банків. Обсяг наданих кредитів мав тенденцію до несуттєвого зменшення протягом 2019-2020 років, протягом 2021 обсяг ризиків зріс майже на 10%, а за 10 місяців 2022 року показник зріс на 3,25%. Не дивлячись на складну ситуацію, за 10 місяців 2022 року обсяг кредитів, наданих корпоративному сектору зріс на 5,65%, але обсяг непрацюючих кредитів при цьому зріс майже на 10%, а частка непрацюючих кредитів на жовтень 2022 року становила 37,54%. За 10 місяців 2022 року обсяг кредитів, наданих фізичним особам скоротився на майже 5%, а обсяг непрацюючих кредитів зріс на 55,97%, а частка непрацюючих кредитів зросла на 10,72% та становила майже 28%. Обсяг міжбанківських кредитів збільшився на 6,35% з початку 2022 року, а обсяг непрацюючих кредитів зменшився на 82,03%. Частка непрацюючих кредитів корпоративному сектору, а також міжбанківського кредитування суттєво не змінилось за цей період.

Обмежений попит на кредити, погіршення якості портфеля і збільшення обсягу відрахувань в резерви призвели також й до зростання ризику прибутковості. НБУ рекомендує всім банківським установам пристосовувати свої бізнес-моделі до поточних екстремальних умов. Після стабілізації умов діяльності банківських установ НБУ планує провести оцінку якості активів, встановити необхідний рівень капіталу для банків, а також проаналізувати їхню здатність відповідати фінансовим показникам в наступні періоди. За результатами майбутньої оцінки стійкості буде визначати необхідний строк для відновлення банківського капіталу.

Слід зазначити, що зараз банківська система України отримала значні збитки від подій, не тільки фінансових ризиків, а також й операційних ризиків. Сукупний розмір витрат від операційного ризику, пов'язаний з війною становить на сьогодні 6,6 млрд. грн., та далі це значення може ще зрости [63]. Так, військові дії призвели до реалізації широкого спектру подій операційного ризику, серед яких порушення банківських процесів, матеріальні пошкодження

та знищення активів, збої в роботі систем та ін. Одна з категорій витрат – втрати готівкових коштів, які банківські установи зберігали на територіях бойових дій. За даними НБУ [63] до травня 2022 року обсяг втрачених банкнот (гривень та іноземних валют) через пограбування чи захоплення відділень банків становив 470 млн. грн. Та ще близько 60 млн. грн. національних грошових коштів банківські установи знищили або вивезли для подальшого обміну в НБУ. Ще однією зміною в статті витрат стало скорочення банківського персоналу. Так, від початку війни до травня банки в Україні скоротили 3% персоналу, та ще близько 11% робітників було відправлено у неоплачувані відпустки або простої [63]. При цьому, витрати на персонал банків зросли через виплати авансом заробітних плат, фінансування евакуацій та організацію нових робочих місць для внутрішньо перемішених осіб. Не дивлячись на складну ситуацію в країні, банки зберегли безперервність роботи інформаційних систем завдяки збереженню в країні інтернет-зв'язку та своєчасному переналаштуванню на віддалений вид роботи. Банки продовжують успішно справлятися з кібератаками, найбільша з яких – DDOS-атака – відбулась 15 лютого. Варто зазначити, що важливим питанням для банків зараз є збереження інформації на випадок пошкодження або недоступності дата-центрів, оскільки в більшості банків не мала резервних сховищ даних до початку військових дій. Для вирішення проблеми НБУ дозволив банкам здійснювати обробку персональних даних та транзакції клієнтів з використанням хмарних сервісів, відповідне обладнання яких знаходиться за кордоном. Таким чином, банківському сектору вдалося впоратися зі значною частиною операційних ризиків, проте банки понесли та продовжують отримувати значні витрати.

Отже, протягом аналізованого періоду банківський сектор продовжував залучати ресурси, не дивлячись на критичну ситуацію в країні. Негативною динамікою було зростання частки непрацюючих кредитів фізичних осіб більш ніж в 1,5 рази порівнюючи з початком року. Тож зараз для банківської системи України найбільш суттєвим є кредитний ризик, а також операційний, оскільки більша частина банківських установ зазнала суттєвих матеріальних витрат та порушень нормальної діяльності відділень. Внаслідок цього, банківський сектор вперше за 5 років був збитковим, проте вже в вересні банківський сектор

відновив прибутковість та отримав позитивний результату розмірі 7 370 млн. грн. Можна стверджувати, що фінансові, а саме кредитний, та операційні ризики зараз мають суттєвий вплив на банківський сектор.

2.2. Аналіз фінансово-економічної діяльності АТ «АБ «РАДАБАНК»

Базою для дослідження управління зазначеними видами ризиків обрано АТ «АБ «РАДАБАНК» – сучасний банк, який діє на території України, згідно з національним законодавством. Для визначення фінансового стану банківської установи проведено якісний аналіз активів та банку, який передбачає вертикальний та горизонтальний аналіз, який дає змогу визначити питому вагу та прослідкувати динаміку змін кожного з складових валюти балансу.

Результати проведеного аналізу динаміки змін та структура активів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки наведено в додатках В та Г. Загальний обсяг активів банку протягом 2019-2021 років мала тенденцію до прогресивного зростання (рис. 2.5). Так, за три роки активи банку зросли майже в 2,5 рази – з 1 505 564 тис. грн. на початку 2019 року до 5 157 975 тис. грн. на кінець 2021 року.

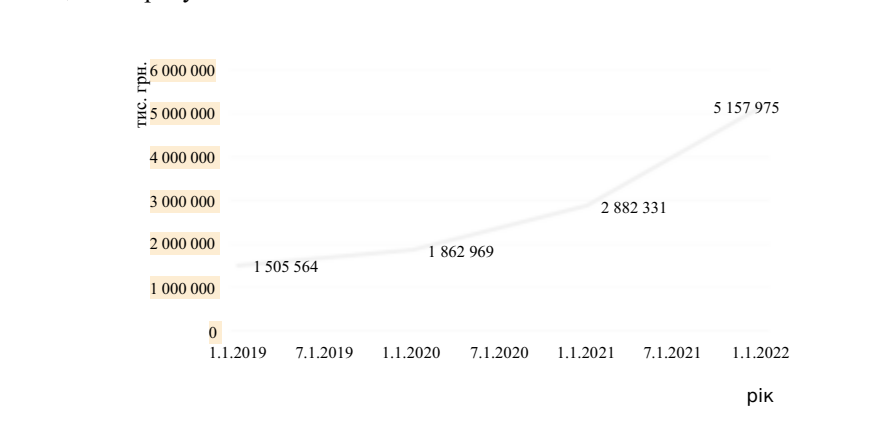

Рис. 2.5. Динаміка зміни активів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки

Як видно з рис. 2.5, особливо помітне зростання активів банку відбулось протягом 2021 році – показник збільшився на 78,95% порівняно з попереднім періодом. Протягом 2019 та 2020 року активи також мали тенденцію до зростання – на 23,74% та 54,72% відповідно. Це є дуже позитивною динамікою, оскільки є одним з індикаторів розвитку банку. Для більш детального аналізу активів АТ «АБ «РАДАБАНК» необхідно розглянути динаміку зміни обсягу кожної складової (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Динаміка зміни складових активів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки

Як видно з рис. 2.6, майже всі статті активів банку протягом досліджуваного періоду мали тенденцію до зростання. Так, найбільш значних змін зазнали інвестиції в цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю. На початку 2019 року показник становив 391 681 тис. грн., а в же на кінець 2021 року - 2 348 136 тис. грн., тобто за три роки показник збільшився в 5 разів. Особливо помітне зростання інвестицій і цінні папери спостерігалось протягом 2020 та 2021 року, коли темп приросту показника складав 98,79% та 109,04% відповідно. Тому можна зробити висновок, що банк проводить дуже активну інвестиційну діяльність. Грошові кошти та їх еквіваленти зростали

протягом всього аналізованого періоду, а особливо помітно показник збільшився протягом 2020 року – більш ніж вдвічі порівняно з 2019 роком. Показник кошти в інших банках за три роки зменшився. Не дивлячись на те, що протягом 2019 року показник збільшилися на 52,05%, а протягом 2020 року на 9,81%, все ж на кінець 2021 року показник скоротився на 51,62%. За три роки обсяг наданих кредитів та інших заборгованостей клієнтів збільшився в 1,25 разів. Основні засоби та нематеріальні активи значно зросли протягом 2019 та 2021 року. Таку саму тенденцію мали й інші фінансові активи. Резерви під активні операції банку протягом 2019 та 2020 року зросли на 31,45% та 37,43% відповідно, а на кінець 2021 року показник зменшився на 12,26%.

У структурі активів АТ «АБ «РАДАБАНК» протягом 2019-2021 років найбільші частки мали кредити та інші заборгованості клієнтів й інвестиції в цінні папери (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Структура активів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2021 роки

На початку 2019 року питома вага кредитів в структурі активів банку становила 54,42%, а питома вага інвестицій в цінні папери – 26,02%. На кінець 2021 року ситуація кардинально змінилась – питома вага кредитів зменшилась до 35,74%, а питома вага інвестицій в цінні папери зросла до 45,52%. Питома вага коштів та їх еквівалентів протягом аналізованого періоду збільшилась з 6,07% до 11,89%. Як видно з рис. 2.7, найбільш суттєві зміни частки цих показників в структурі відбулись протягом 2020 року, коли питома вага кредитів зменшилась на 12,42%, а питома вага інвестицій в цінні папери зросла на 8,64%. Питома вага коштів в інших банках протягом 2019-2020 років становила близько 6-9% від активів банку, але в 2021 році показник зменшився

до 1,72%. Частка основних засобів й нематеріальних активів в структурі активів становила близько 4-6%. Відстрочений податковий актив, інші фінансові й інші активи банку мали незначну питому вагу в структурі активів та протягом аналізованого періоду не зазнали значних змін.

Отже, згідно з проведеним аналізом активів «АБ «РАДАБАНК» можна зробити висновок, що протягом 2019-2021 років банк постійно нарощував усі складові своїх активи, але особливу увагу приділяв інвестиціям в цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю. Також, протягом аналізованого періоду банк суттєво збільшив обсяг наданих кредитів – темп приросту показника за три роки становив 125%. Тому на кінець 2021 року двома головними складовими в структурі активів банку були інвестиції в цінні папери й кредити та інші заборгованості клієнтів. Інші складові активів банку також мали тенденцію до зростання, що в результаті дозволило збільшити активи банку майже в 2,5 рази за три роки.

Результати проведеного аналізу динаміки змін та структура пасивів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2021 роки наведено в додатках Д та Е. Для детального аналізу розглянуто окремо динаміку змін зобов'язань та власного капіталу банку, а також їх складових. Загальний обсяг зобов'язання банку мав тенденцію до прогресивного зростання протягом аналізованого періоду. Так, на початку 2019 року зобов'язання банку становили 1 23 5549 тис. грн., а вже на кінець 2021 року показник становив 4 726 281 тис. грн., тобто зобов'язання банку збільшились майже в 2,8 рази (рис.2.8).

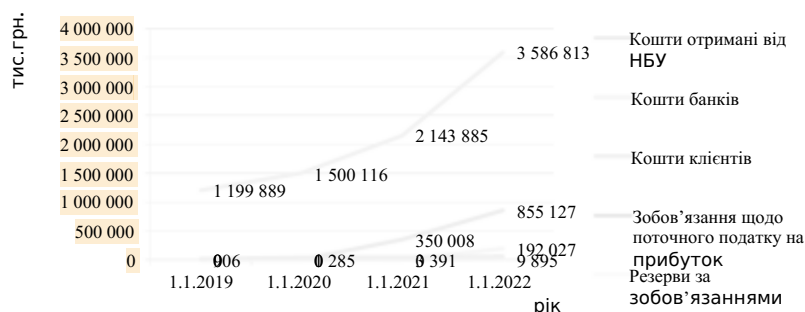

Рис. 2.8. Динаміка зміни складових зобов'язань АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки

Однією з найбільш важливих складових пасивів банку є кошти клієнтів (депозити). Як, видно з рис. 2.8, обсяг коштів клієнтів банку мав тенденцію до прогресуючого зростання. Так, за 2019 рік темп приросту показника склав 25,02%, за 2020 рік 42,92%, а за 2021 рік показник збільшився на 67,30% порівняно з попереднім періодом. Така динаміка свідчить про ефективну депозитну політику банку та довіру клієнтів до банку. Протягом 2020 та 2021 року банком отримано гроші від НБУ у розмірі 350 008 тис. грн. та 855 127 тис. грн. відповідно.

Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток мали тенденцію до зростання, особливо протягом 2020 та 2021 років. Суттєвих змін зазнали резерви за зобов'язаннями: протягом 2019 року показник зріс більш ніж в 7 разів (з 13 тис. грн. до 110 тис. грн.), за 2020 рік зменшився на 22,12%, а за 2021 рік ще на 56,35%. Інші фінансові зобов'язання зменшувались протягом 2019 та 2020 року, а на кінець 2021 року зросли більш ніж втричі. А обсяг інші зобов'язання банку зростав протягом усього досліджуваного періоду.

Власний капітал банку протягом 2019-2021 років мав тенденцію до більш помірного зростання порівняно з зобов'язаннями банку. Так, на початку 2019 року показник становив 270 015 тис. грн., а вже вкінці 2021 року показник становив 431 694 тис. грн. Тобто за три роки власний капітал банку збільшився близько на 60%. Варто відзначити, що найбільш помітно показник зріс за 2021 рік – темп приросту тоді склав 27,86% (рис.2.9).

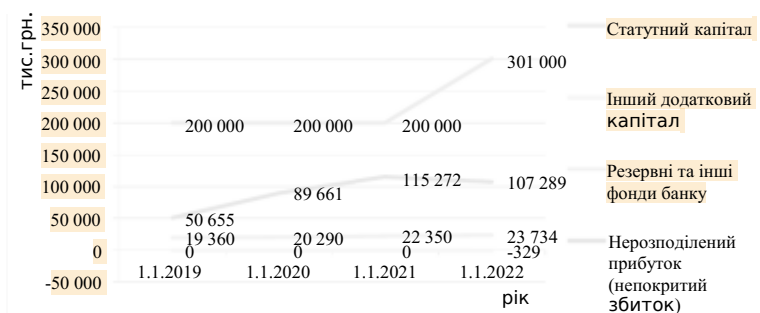

Рис. 2.9. Динаміка зміни складових власного капіталу АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки

Як видно з рис. 2.9, статутний капітал банку протягом 2019 та 2020 років не змінювався та становив 200 000 тис. грн., але на кінець 2021 року показник збільшився на 50,50% та становив 301 000 тис. грн. Резервні та інші фонди мали тенденцію до помірнього зростання – за 2019 рік показник збільшився на 4,80%, за 2020 рік на 10,15%, і за 2021 рік на 6,19%. Нерозподілений прибуток за 2019 рік нерозподілений прибуток банку зріс на 77%, протягом 2020 року темп приросту став меншим та становив 28,56%. Проте за підсумками 2021 року нерозподілений прибуток банку зменшився на 6,93%. Але не дивлячись на це, за три роки обсяг нерозподіленого прибутку збільшився на 111,80% (з 50 655 тис. грн. до 107 289 тис. грн.). У структурі пасивів АТ «АБ «РАДАБАНК» протягом 2019-2021 років зобов'язання банку мали найбільшу питому вагу та мали тенденцію до зростання. Так, на початок 2019 року частка зобов'язань в структурі пасивів банку становила 82,07%, а на кінець 2021 року частка зросла до 91,63%. Така структура пасивів може свідчити про зростання рівня залежності банку від залучених коштів, що може негативно вплинути на фінансову стійкість банку. У структурі зобов'язань банку найбільшу питому вагу мали кошти клієнтів, але частка показника мала тенденцію до зменшення. Так, на початок 2019 року частка коштів клієнтів становила 97,11%, а на кінець 2021 року частка зменшилась до 75,89%. Така зміна відбулась за рахунок отримання банком коштів від НБУ. Показники зобов'язання щодо поточного податку на прибуток, інших фінансових зобов'язань, інших зобов'язань банку мали незначну питому вагу в структурі зобов'язань банку та протягом досліджуваного періоду суттєво не змінились. На рис. 2.10 зображено структуру зобов'язань та власного капіталу банку протягом аналізованого періоду.

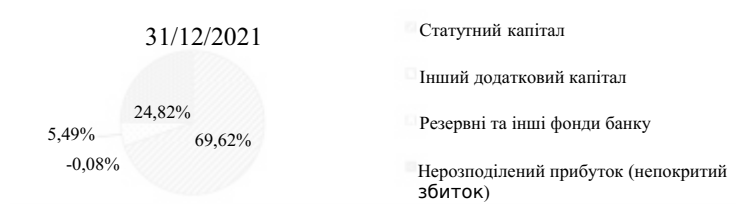

Рис. 2.10. Структура власного капіталу АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2021 роки

Як видно з рис. 2.10, в структурі власного капіталу банку найбільшу питому вагу мав статутний капітал, яка протягом 2019-2020 року зменшилась з 74,0% до 59,24%, але протягом 2021 року питома вага показника збільшилась та становила 69,73%. Також, за три роки частка нерозподіленого прибутку банку зросла з 18,76% до 24,85%. А питома вага резервні та інші фонди банку протягом аналізованого періоду становила близько 6-7% та суттєво не змінилась.

Отже, згідно з проведеним аналізом пасивів «АБ «РАДАБАНК» протягом 2019-2021 років можна зробити висновок, що зобов'язання банку, переважно саме кошти клієнтів, мали тенденцію до постійного зростання, що свідчить про ефективну депозитну політику та довіру клієнтів до банку. Також, позитивною динамікою є зростання обсягу та частки нерозподіленого прибутку та статутного капіталу в структурі власного капіталу банку. Проте, варто відзначити, що протягом аналізованого періоду в структурі пасивів банку суттєво зросла частка зобов'язань порівняно з часткою власного банку, що може свідчити про зростання залежності банку від залучених коштів та зменшення фінансової стійкості банку.

Фінансовий результат діяльності банку - це кінцевий результат діяльності, який розраховується як різниця між доходами і витратами банку та уособлюється у підсумковому показнику прибутку або збитку. Позитивний фінансовий результати діяльності основним показником ефективності роботи, індикатором фінансової надійності банківської установи. Головними складовими, які характеризують фінансовий стан банку є процентні та комісійні доходи й витрати, а також чистий прибуток (збиток).

Результати проведеного аналізу фінансових результатів діяльності АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2021 роки наведено в додатку 3.

Чистий процентний дохід банку протягом всього аналізованого періоду мали тенденцію до прогресуючого зростання (рис. 2.11). Так, за підсумками 2019 року чисті процентні доходи становили 143 739 тис. грн., а за 2021 рік банк отримав 227 313 тис. грн. Тобто чисті процентні доходи банку за три роки зросли майже на 60%.

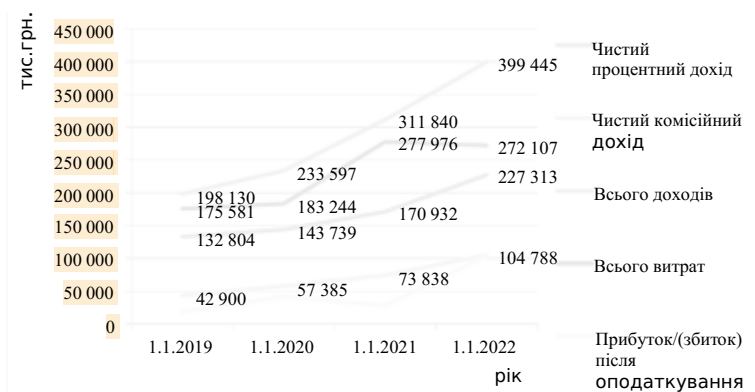

Рис. 2.11. Динаміка зміни результатів фінансової діяльності АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2021 роки

Як видно з рис. 2.11, чистий комісійний дохід банку теж мав тенденцію до зростання протягом усього досліджуваного періоду. За підсумками 2019 року банк отримав 57 385 тис. грн., а за 2021 рік - 104 788 тис. грн. Отже, показник збільшився за три роки більш ніж на 80%, а найбільш помітна зміна відбулась протягом 2021 року, коли темп приросту показника склав 41,92%.

Іншими важливими змінами показників результатів фінансової діяльності банку є зростання інших доходів банку протягом 2019 року (більш ніж в 16 разів або на 7 438 тис. грн.) та 2021 року (на 137,87%), та зростання інших операційних доходів банку протягом 2020 та 2021 року на 186,04% та 75,41% відповідно. Отже, загальні доходи банку мали тенденцію до постійного зростання протягом усього аналізованого періоду.

Витрати банку за підсумками 2019 року становили 183 244 тис. грн., а за 2021 рік витрати банку склали 272 107 тис. грн, тобто за три роки показник зріс майже на 50%. Варто зазначити, що найбільш суттєво витрати зросли саме за підсумками 2020 року – на 51,70%. Така зміна відбулась за рахунок зростання обсягу відрахувань в резерви протягом 2020 року більш ніж в 2 рази порівняно з попереднім періодом. Також, тенденцію до постійного зростання (близько 27-37% кожного року) мали адміністративні та інші операційні витрати.

Протягом досліджуваного періоду АТ «АБ «РАДАБАНК» мав чистий прибуток, який збільшився за три роки більш ніж в 1,5 рази. Так, за підсумками 2019 року банк отримав чистий прибуток у розмірі 41 183 тис. грн., за 2020 рік

прибуток зменшився на 32,81% та становив 27 671 тис. грн., а за підсумками 2021 року прибуток банку збільшився в 2,75 рази та становив 104 001 тис. грн. Така динаміка результатів фінансової діяльності банку є позитивною.

Згідно з проведеним аналізом фінансових результатів діяльності «АБ «РАДАБАНК» протягом 2019-2021 років можна зробити висновок, що банк досить ефективно проводить свою діяльність, оскільки за три роки показники процентних та комісійних доходів, а також чистий дохід мали загальну тенденцію до постійного зростання.

Отже, АТ «АБ «РАДАБАНК» протягом 2019-2021 років банк постійно нарощував усі складові своїх активи, але особливу увагу приділяв інвестиціям в цінні папери. Також, банк суттєво збільшив обсяг наданих кредитів – темп приросту показника за три роки становив 125%. Тому на кінець 2021 року двома головними складовими в структурі активів банку були інвестицій в цінні папери й кредити та інші заборгованості клієнтів. Зобов'язання банку, переважно саме кошти клієнтів, мали тенденцію до постійного зростання, що свідчить про ефективну депозитну політику та довіру клієнтів до банку. Також, позитивною динамікою є зростання обсягу та частки нерозподіленого прибутку та статутного капіталу в структурі власного капіталу банку. Проте, варто відзначити, що протягом аналізованого періоду в структурі пасивів банку суттєво зросла частка зобов'язань порівняно з часткою власного банку, що може свідчити про зростання залежності банку від залучених коштів та зменшення фінансової стійкості банку. Протягом трьох аналізованих років показники процентних та комісійних доходів, а також чистий дохід мали загальну тенденцію до постійного зростання. Отже, зараз обрана банківська установа ефективно проводить свою діяльність, тому доцільним буде провести аналіз наявної системи управління банківськими ризиками.

2.3. Аналіз управління ризиками АТ «АБ «РАДАБАНК»

Як і більшість банківських установ, АТ «АБ «РАДАБАНК» здійснює управління такими банківськими ризиками, як фінансові, операційні та КОМПЛАЄНС-ризик. Управління та оцінку банківських ризиків установа здійснює згідно із власною стратегією управління ризиками.

Фінансові ризики є найбільш чисельною групою банківських ризиків, але

вони легше підлягають кількісному виміру ніж інші банківські ризики. Одним з основних банківських ризиків є кредитний ризик, оскільки кредитні операції є одними з найбільш прибуткових серед банківських послуг, а отже є одними з найбільш ризикованих. Крім того, даний вид банківського ризику зараз особливо помітно впливає на всю банківську систему. Кредитні операції та інвестиції в цінні папери було двома головними складовими активів АТ «АБ «РАДАБАНК» протягом досліджуваного періоду, як вже було зазначено раніше. Тому необхідно провести детальний аналіз кредитних операцій банку за 2019-2022 роки (додаток И та К).

Як видно з табл. додатка И, протягом 2019-2022 років більше 90% кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК» становили кредити, надані юридичним особам. Близько 80% кредитів корпоративному сектору було надано в національній валюті. Варто зазначити, що за 10 місяців 2022 року в структурі кредитів, наданих юридичним особам збільшилась частка кредитів в іноземній валюті. Так, станом на 01.01.2022 рік частка кредитів, наданих корпоративному сектору в національній валюті становила 82,26%, а в іноземній – 17,74%.

Натомість станом на 01.10.2022 рік частка кредитів в національній валюті скоротилась до 75,41%, а в іноземній зросла до 24,59%. Кредити, надані фізичним особам становили близько 8-9% від загальної кількості наданих кредитів протягом 2019-2022 років. Протягом досліджуваного періоду кредити фізичним особам надавались тільки у національній валюті.

Як видно з табл. додатка К, кредитний портфель АТ «АБ «РАДАБАНК» надавав кредити суб'єктам господарювання у 51 галузі економічної діяльності з 99. Найбільший обсяг кредитів протягом досліджуваного періоду було надано суб'єктам господарювання в галузі оптової торгівлі, а також оптової торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами. Натомість найменший обсяг кредитів було надано суб'єктам господарювання в галузі виробництва автотранспортних засобів, а також виробництва електричного устаткування. Отже, кредитний портфель банку був досить диверсифікований протягом аналізованого періоду, що є позитивним аспектом, оскільки мінімізувати кредитний ризик банку.

Іншими важливими методами управління кредитним ризиком, які визначає банк [72] є визначення допустимого рівня ризику, проведення регулярної оцінки платоспроможності позичальника, прийняття забезпечення, страхування, лімітування, прийняття гарантій та порук 3-х осіб, отримання додаткової інформації про позичальника, регулярна оцінка якості кредитного портфеля, створення резервів під знецінення активів, а також робота з проблемною заборгованістю.

Ринковий ризик може виникнути внаслідок несприятливих змін курсу валюти, процентних ставок, вартості цінних паперів, кон'юнктури ринку, законодавства, тощо. Якщо проаналізувати, наприклад, динаміку зміни облікової ставки НБУ та курсу іноземних валют (долару США та євро) (рис. 2.12-2.13), то можна стверджувати, що банк проводить свою діяльність в дуже мінливих, нестабільних умовах.

Рис. 2.12. Динаміка зміни облікової ставки НБУ за 2019-2022 роки

Як видно з рис. 2.12, облікова ставка НБУ помітно зросла протягом 2022 року: починаючи з 03.06.2022 показник зріс з 10% до 25%.

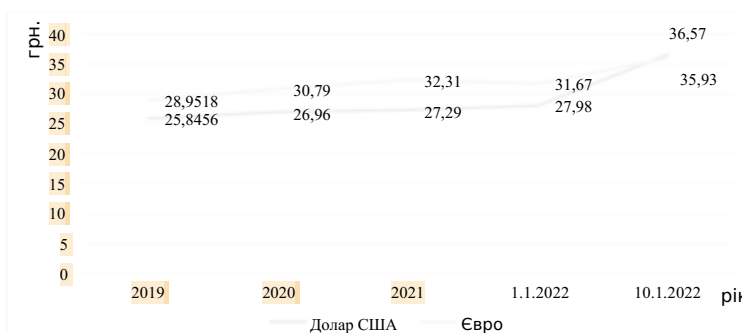

Рис. 2.13. Динаміка зміни курсу долара США та євро за 2019-2022 роки

Як видно з рис. 2.13, також суттєво зріс курс долара США та євро протягом 10 місяців 2022 року. Ці зміни можуть в подальшому вплинути на реалізацію ринкового ризику. Також, може вплинути впровадження НБУ вимог до розрахунку банками мінімального розміру ринкового ризику [59]. Згідно з даною постановою, банківські установи мають розробити внутрішньобанківські положення щодо розрахунку мінімального розміру ринкового ризику, здійснити його тестовий розрахунок, надати інформацію про результати НБУ, а з 2023 року включати мінімальний розмір ринкового ризику до розрахунку нормативів достатності капіталу (Н2 та Н3). Для управління ринковим ризиком АТ «А «РАДАБАНК» встановлює ліміти сум ризику, що може бути прийнятий банком, а також контролює їх дотримання [72].

Помітна зміна курсу іноземної валюти також особливо впливає і на реалізацію одного зі складових ринкового ризику, а саме на валютний ризик. Як вже зазначалось раніше, за 10 місяців 2022 року курс долару США та євро суттєво зріс порівняно з попередніми періодами. Цей факт може вплинути на реалізацію валютного ризику, через те, що станом на жовтень 2022 року 24,59% кредитів корпоративного сектору було надано у іноземній валюті.

На процентний ризик банку впливає несприятлива для банківської установи зміна процентних ставок чутливих активів та зобов'язань. Оскільки за основу при ціноутворенні активів та зобов'язань береться облікова ставка НБУ, то при оцінці процентного ризику варто враховувати динаміку її зміни. Як вже зазначалось раніше, в 2022 року НБУ суттєво збільшили облікову ставку – з

10% до 25% - що призвело до поступового підвищення ставки банку за активами та зобов'язаннями. Для управління процентним ризиком АТ «АБ «РАДАБАНК» як визначення та регулярний перегляд максимальних та мінімальних ставок для активів та зобов'язань банку за строками та валютою надання. Ризик ліквідності банку пов'язаний із незбалансованістю структури активів та пасивів за строками. Для того, щоб мати змогу швидко та безперешкодно виконати необхідні вимоги щодо ліквідності банк інвестує у диверсифікаційний кредитний портфель та підтримує стабільну базу фінансування з коштів юридичних та фізичних осіб.

Окрім перелічених методів оцінки та управління банківськими ризиками здійснюється дотриманням АТ «АБ «РАДАБАНК» економічних нормативів НБУ. Слід зазначити, що економічні нормативи НБУ є обов'язковими для розрахунку та дотримання оптимального значення, оскільки на основі цих даних можна оцінити надійність банку та наявність ризиків його діяльності. Результати проведеного порівняльного аналізу показників економічних нормативів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки та нормативних значень НБУ наведено в додатку К.

В додатку К наведені значення економічних нормативів АТ «АБ «РАДАБАНК». Так, показники економічних нормативів достатності капіталу (Н1, Н2, Н3) відповідали оптимальним значенням. Динаміка регулятивного капіталу (Н1) мала тенденцію до зростання протягом усього аналізованого періоду, що є позитивним фактом. Значення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) та нормативу достатності основного капіталу (Н3) мали тенденцію до зменшення, що є негативною динамікою, але не критичною. Слід зазначити, що за результатами проведеного стрес-тестування НБУ у 2021 році [64] середнє значення Н2 за базовим сценарієм дорівнювало 15,51% тоді як на кінець 2021 року показник АТ «АБ «РАДАБАНК» був меншим та становив 13,96%. Така сама ситуація була і з показником Н3, середнє значення якого за базовим сценарієм становило 16,49%, тоді як значення досліджуваного банку становило лише 11,67%. Така ситуація може негативно вплинути на конкурентоздатність банківської установи, а також, в подальшому може призвести до проблем з можливістю покриття додаткових збитків за рахунок капіталу. Нормативи ліквідності (Н6, **LCR_{вв}**, **LCR_{ів}**) також відповідали встановленим нормативам. Так, значення

норматива короткострокової ліквідності (Н6) протягом усього аналізованого періоду мали тенденцію що є негативною динамікою. Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCRBV) на початок 2021 року збільшився порівняно з попереднім періодом, а на початок 2022 року знову зменшився. Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCRiB) мав зворотну динаміку – зменшився на початок 2021 року та суттєво зріс на початок 2022 року. Значення економічних нормативів кредитного ризику (Н7, Н8, Н9) відповідали оптимальним значенням протягом досліджуваного періоду. Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) суттєво змінювався лише протягом 2020 року. Норматив великих кредитних ризиків (Н8) мав тенденцію до зростання, як і норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9), який суттєво зріс на початок 2022 року, що є негативною динамікою. Нормативи інвестування (Н11, Н12) мали нульове значення протягом аналізованого періоду. Нормативи валютної позиції (Л13-1, Л13-2) були єдиною з груп економічних нормативів, які не відповідали оптимальному значенню станом на початок 2022 року. А норматив ризику загальної довгої відкритої валютної позиції (Л13-1) також не відповідав нормативному значенню і на початок 2021 року. Отже, протягом 2019-2022 років майже всі показники економічних нормативів, окрім нормативів інвестування мали відповідати оптимальним значенням, що знижує імовірність реалізації фінансових ризиків банку. Операційний ризик виникає через порушення внутрішнього контролю, бізнес-процесів, інформаційних систем, недостатньої кваліфікованості персоналу, комп'ютерні та технічні збої, зовнішніми факторами. Особливістю даного виду ризику є те, що він важко піддається кількісній оцінці. Задля управління операційними ризиками банку, зокрема ризику персоналу в АТ «АБ «РАДАБАНК» забезпечується реалізація корпоративної культури, яка забезпечує формування у робітників ризик-орієнтованої поведінки. Також, в банку діє кодекс етики, який встановлює норми поведінки працівників банку. Також, в банку діє система автоматизації банку «SR-BANK», завдяки якій здійснюється управління структурними підрозділами банку, введення внутрішньобанківської звітності, управлінського обліку, фінансового моніторингу та інше. Ефективна робота даної системи автоматизації може сприяти мінімізації технологічного ризику. Комплаєнс-ризик

спричиняє втрати внаслідок порушення внутрішніх чи зовнішніх нормативів та стандартів, правил корпоративної етики чи добросовісної конкуренції, виникнення конфлікту інтересів. З метою управління комплаєнс-ризиком та іншими видами банківських ризиків АТ «АБ «РАДАБАНК» має власну систему управління ризиками, яка має відповідну структуру та базується на розподілі обов'язків між підрозділами банку з використанням принципу трьох ліній захисту:

I. Прийняття ризиків (1-ша лінія захисту). Правління та його комітети, а також бізнес-підрозділи чи структурні підрозділи, які здійснюють операції та безпосередньо приймають ризики (фронт-офіс) у ході своєї діяльності намагаються досягти оптимального поєднання дохідності та ризику, здійснюють моніторинг рішень щодо прийняття ризику, враховуючи профілі ризиків клієнтів при здійсненні операцій/угод, впроваджують і керують бізнес-процесами й інструментами, приймають участь в процесах ідентифікації та оцінки ризиків. Структурні підрозділи, які реєструють операції (бек-офіс), повинні здійснювати контроль першого рівня або лінійний контроль.

II. Управління ризик-менеджменту та Департамент комплаєнс (2-га лінія захисту). Дані підрозділи здійснюють управління ризиками, розробляють стандарти управління ризиками, принципи, ліміти і обмеження, здійснюють моніторинг рівня ризиків та готують звітність, перевіряють відповідність рівня ризиків апетиту до ризику, консультують, моделюють дані щодо загального профілю ризиків.

III. Аудит (3-тя лінія захисту). Служба внутрішнього аудиту, яка реалізує незалежну оцінку відповідності процесів управління ризиками встановленим стандартам та оцінку рішень щодо прийняття ризиків.

Важливими документами з питань управління ризиками в АТ «АБ «РАДАБАНК» є стратегія управління ризиками банку, декларації схильності до ризиків, окремі політики щодо управління ризиками, а також порядків, методик і процедур управління ризиками за видами ризиків. Варто зазначити, що АТ «АБ «РАДАБАНК» не проходив стрес-тестування НБУ 2018-2022 років, оскільки не був обраний через незначну частку в структурі загальних активів банківської системи. Тим не менш, згідно з даними звіту [72] банк здійснює стрес-тестування операційного ризику. А оскільки головними складовими активів банківської установи є кредити та інвестицій в цінні папери, то для

даного банку доцільним є проведення стрес-тестування кредитного та ринкового ризиків.

Отже, згідно з проведеним аналізом АТ «АБ «РАДАБАНК» має досить ефективну власну систему управління банківських ризиків. Основними методами управління ризиками є лімітування, страхування, прийняття забезпечення, регулярна оцінка платоспроможності позичальника та якості кредитного портфеля, визначення та регулярний перегляд максимальних та мінімальних ставок за активами та зобов'язаннями, створення резервів, диверсифікація активів та зобов'язань, дія системи автоматизації банку, визначення схильності до ризиків, розподіл функції, обов'язків та повноважень щодо здійснення управління ризиками.

3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКУ

3.1. Використання стрес-тестування в управлінні ризиками банку

Концепція сучасного банківського нагляду ґрунтується на розумінні того, що банки в будь-який момент повинні бути готові до настання економічної кризи. Тому зараз актуальним інструментом оцінки фінансової стійкості та управління ризиками банківських установ є стрес-тестування. Щербатих Д.В. [48] визначає, що стрес-тестування – це метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженості позиції, яка наражає банківську установу на ризик, та у встановленні шокової величини зміни зовнішнього чинника (наприклад, валютного курсу, процентної ставки, тощо). Натомість НБУ [55] визначає стрес-тестування, як це метод вимірювання ризику, що дає змогу оцінити потенційні несприятливі результати впливу ризиків як величину збитків, що можуть стати наслідком шоків різних факторів ризиків (курсів іноземних валют, процентних ставок або інших факторів), які відповідають виключним (екстремальним), але ймовірним подіям.

Банківські установи повинні проводити стрес-тестування за такими видами ризиків: кредитний ризик, ризик ліквідності, процентний ризик, ринковий ризик, операційний ризик [55]. Метою проведення стрес-тестування є оцінка ризиків та визначення спроможності банку протистояти потрясінням ні фінансовому ринку, а також оцінка впливу несприятливих подій на обсяги сформованих банківських резервів та розмір регулятивного капіталу банку. Перевагою стрес-тестування порівняно з іншими методами оцінки фінансових ризиків банку можна вважати надійність й комплексність у підході до виявлення ризиків та визначення безпосередньо їх кількісного впливу, а головним недоліком стрес-тестування є його трудомісткість. Функцію організація та проведення стрес-тестування покладено на ризик-менеджмент банку, а великі банківські установи навіть створюють для цього спеціальні підрозділи. Стрес-тестування дозволяє з'ясувати які збитки може понести конкретний банк чи вся банківська система в разі дії визначених чинників. Для забезпечення ефективності проведення стрес-тестування банк повинен здійснювати регулярний і систематичний (не рідше одного разу на рік)

перегляд або удосконалення методів та стрес-сценаріїв [55].

Варто зазначити, що для проведення стрес-тестування за кожним з видів ризиків обираються різні економічні індикатори. Так, стрес-тестування процентного ризику проводиться на основі процентної маржі та спреда, стрес-тестування ліквідності на основі розривів між активами та пасивами у розрізі строків, стрес-тест валютного ризику – на основі викритих валютних позицій, **ТОЩО.**

Автором проаналізовано світовий досвід проведення стрес-тестувань. Так, загальноєвропейське стрес-тестування ініціює та координує European Banking Authority (EBA) у співпраці з European Central Bank (ECB), European Systemic Risk Board (ESRB), European Commission (EC) та компетентними органами всіх відповідних національних юрисдикцій. Метою проведення є надання органам нагляду, банківським установам, а також іншим учасникам фінансового ринку загальної аналітичної бази для порівняння та оцінки стійкості банків та банківської системи ЄС до шоків. Від банків вимагається прогнозувати вплив визначених сценаріїв, використовуючи власні моделі, але з дотриманням суворих обмежень і ретельного розгляду компетентними органами. Загальноєвропейський стрес-тест насамперед зосереджений на оцінці впливу факторів ризику на платоспроможність банків. Банки проводять стрес-тестування за такими видами ризиків, як кредитний ризик (включаючи сек'юритизацію), ринковий ризик (CCR та CVA), операційний ризик (включаючи ризик поведінки). Слід зазначити, що нововведенням методології в 2023 році буде здійснення прогнозів щодо чистих комісійних доходів (NFCI), яке базуватиметься на моделі проведення стрес-тестування «top-down». Результати стрес-тестування використовуватимуться як вхідні дані в процесі наглядової перевірки та оцінки (Supervisory Review and Evaluation Process (SREP)) [75].

В США стрес-тестування проводиться Федеральною резервною системою (Federal Reserve System (FRS)), підхід до якого базується на прогнозуванні балансу, активів, зважених на ризик, чистого прибутку та відповідних коефіцієнтів достатності капіталу в умовах заданих стрес-сценаріїв (базового, несприятливого та вкрай несприятливого). Результати стрес-тестування детально розкриваються по окремим банківським установам [74]. Натомість в **результатах загальноєвропейського стрес-тестування розкриваються лише**

агреговані результати на рівні країни, а далі кожен з місцевих регуляторів оприлюднює результати по окремим банкам. Загальна характеристика проведення стрес-тестування банків США, Англії, Японії, ЄС, а також Міжнародного валютного фонду наведено в додатку М, з якого видно, що у світовій практиці стрес-тестування проводиться з частотою від кожного півроку до кожні 2 роки, зазвичай використовують 2 макро-сценарії, а отримані результати використовуються для ідентифікації системних ризиків, встановленні буферів капіталу для окремих установ та всієї банківської системи.

В Україні стрес-тестування вперше проведено в 2008 році, в ньому брали участь 17 банків. Далі стрес-тестування проводилось в 2010 році, але в обох випадках результати не оприлюднювались. В 2012 році НБУ відмовився від рекомендацій Світового банку щодо необхідності проведення стрес-тестування банківської системи України. А вже в 2014 році НБУ, в рамках Меморандуму з МВФ, провів стрес-тестування вітчизняних банків [48]. Тоді стрес-тестування проводили 9 аудиторських компаній, досліджувались 34 банки, які становили 79% усіх активів системи. Здійснювалось стрес-тестування кредитного та валютного ризиків за базовим та несприятливим сценарієм. Протягом 2015-2016 років стрес-тестування проводилось НБУ, в якому приймало участь 60 банків, які становили 97% загальних активів. Як і в попередній період, проводилось стрес-тестування кредитного та валютного ризиків, але тільки за базовим сценарієм, оскільки економіка вже знаходилась в кризовому стані. Також, нововведення стало початок проведення стрес-тестування великих боржників.

Починаючи з 2018 року, НБУ розпочав проведення оцінки стійкості банків, яка передбачає, зокрема, проведення стрес-тестування для окремо визначеного Національним банком переліку банків. Так, в 2018 році стрес-тестування проходили 24 установи, в 2019 році 29 установ, в 2021 році 30 установ. У 2020 році стрес-тестування не проводилося у зв'язку із кризою, спричиненою поширенням COVID-19. В 2022 році було заплановано проходження стрес-тестування 30 установами, які за результатами останніх двох оцінок стійкості мали підвищені необхідні рівні достатності капіталу або ж потрапили до списку вперше. Проте в зв'язку з військовими діями на території України, НБУ прийняв рішення не проводити стрес-тестування. Також,

під час воєнного стану Національний банк вирішив не застосовувати санкції за порушення нормативів капіталу та ліквідності.

Результати стрес-тестування 2018-2019 років показали, що проблема значної потреби в капіталі виникає у банківських установ із концентрованими корпоративними кредитними портфелями. За висновками стрес-тестування 2021 року основний негативний ефект для капіталу банків (за базовим сценарієм) спричинило вираження вартості непрофільних активів. Також, стрес-тестування показало, що найбільш помітно знижується (за несприятливим сценарієм) норматив достатності основного капіталу саме в державних банків. Тому для державних банків ключовим ризиком є якраз процентний ризик. В подальшому за результатами стрес-тестування для банків визначається необхідний рівень достатності капіталу, що дасть змогу убезпечити їх від порушення нормативних вимог та неплатоспроможності навіть за кризових умов. Проте якщо розрахований необхідний рівень достатності капіталу банку виявиться вищим, ніж фактичне значення показника, то банку потрібно буде скласти програму капіталізації чи реструктуризації. Виконання програми має забезпечити досягнення встановленого необхідного рівня достатності капіталу [64].

Програма проведення стрес-тестування має визначати: методологію та моделі, що використовуються; періодичність здійснення різних типів стрес-тестування; перелік, функції, повноваження, відповідальність та порядок взаємодії учасників процесу здійснення стрес-тестування; перелік видів ризиків; перелік факторів ризиків; перелік припущень; інформаційну систему щодо управління ризиками; порядок розгляду результатів здійснення стрес-тестування та доведення їх змісту до відома ради банку, комітету з управління ризиками та правління банку [55]. Банківські установи самостійно обирають методи за яким проводиться стрес-тестування, враховуючи особливості діяльності установи та попередній досвід. Найбільш розповсюдженими методами стрес-тестування, якими користуються банки, є аналіз чутливості портфеля активів до зміни факторів ризику, сценарний аналіз та реверсивне стрес-тестування. Сценарій стрес-тестування є моделлю можливого розвитку подій під впливом відповідних факторів. Сценарії стрес-тестування можуть бути історичними (використання варіантів подій, що мали місце у минулому) або гіпотетичними (використання варіантів подій, які не відбулись, але

теоретично можуть статися). Використання даного методу спрямоване на встановлення розміру втрат, які може зазнати банк чи визначення адекватності регулятивного капіталу після проведення стрес-тесту. Варто зазначити, що при реалізації даного методу враховують фактори з максимально негативним впливом. Суть стрес-тестування чутливості полягає в аналізі впливу одного чи кількох взаємопов'язаних факторів ризику на діяльність банківської установи. Тобто, здійснюється оцінка впливу зміни одного з факторів ризику, тоді як всі інші базові умови не змінюються. Однофакторні моделі стрес-тестування використовуються при аналізі чутливості, тоді як багатфакторні моделі стрес-тестування використовуються при проведенні сценарних стрес-тестів. Однофакторні стрес-тести націлені на аналіз в короткостроковій перспективі, а багатфакторні – на більш довгий період. Однофакторні моделі легші в розрахунках та реалізації, порівняно з багатфакторними, але вони не можуть в повній мірі відобразити зміни при настанні шоку, що погіршує рівень підготовленості банківської установи. Натомість, багатфакторні моделі стрес-тестування аналізують зміну відразу декількох факторів ризику. Переважно такі моделі гуртуються на історичних сценаріях. Але недоліком цих моделей є те, що враховують характеристику ринку, яка постійно змінюється. Також, багатфакторні моделі можуть гуртуватися і на гіпотетичних сценаріях, які є більш гнучкими при формування можливості розвитку подій.

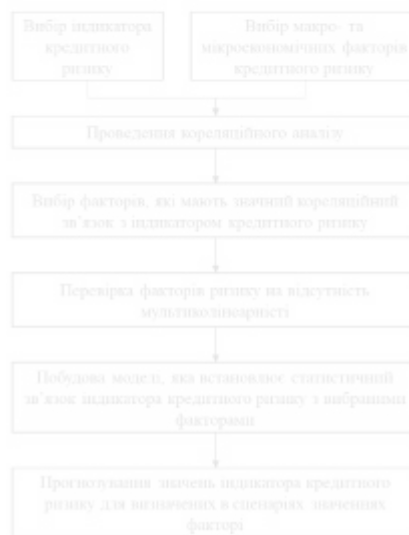
Стрес-тестування включає проведення кількісного та якісного аналізу. Так, кількісний аналіз спрямований на визначення масштабів кон'юнктури ринку та коливань її компонентів, які впливають на результат діяльності банку. Якісний аналіз дозволяє змодельовати, спрогнозувати та оцінити вірогідність настання стрес-сценарію. Цей вид аналізу проводиться з метою оцінки спроможності капіталу банківської установи покривати збитки, а також подальше визначення системи заходів для мінімізації можливих втрат. Основні фактори ризику, які враховуються при проведенні стрес-тестування поділяються на макроекономічні та мікроекономічні. До макроекономічних відносяться розмір ВВП, облікова ставка НБУ, офіційний курс іноземних валют, індекс споживчих цін, рівень безробіття, середня заробітна плата, тощо. А до мікроекономічних факторів відносять ринкову позицію банківської установи, структуру балансу, якість активів, можливість доступу банку до зовнішніх джерел, тощо. На рис. 3.1 зображено етапи процесу стрес-тестування.

Рис. 3.1. Етапи процесу управління стрес-тестування

Як видно з рис. 3.1, є 4 головні етапи проведення стрес-тестування. Якщо деталізувати процес проведення стрес-тестування, наприклад, для кредитного ризику, то схема матиме вигляд як на рис. 3.2.

□

□

□

Рис. 3.2. Етапи проведення стрес-тестування кредитного ризику

Як видно з рис. 3.2, в проведенні стрес-тестуванні кредитного ризику банку автор виділив 7 основних етапів.

Стрес-тестування банківських установ має великий вплив як на розвиток економіки всієї країни, так і на підвищення ділової активності, як зазначає Анісімова Л. [1]. Слід зауважити, для цього необхідним є не тільки проведення стрес-тестування, а і оприлюднення отриманих результатів на офіційних сайтах та в періодичних виданнях.

По-перше, стрес-тестування здатне підвищити рівень довіри до банків з боку корпоративного сектору та фізичних осіб й потенційних інвесторів, за рахунок використання його результатів в економічних звітах та наукових статтях, що в свою чергу, має підвищити рівень обізнаності стосовно фінансового стану банківської установи та всієї банківської системи. Як результат, може підвищитись не тільки інвестиційна привабливість окремої банківської установи, а і всієї країни. Це дасть змогу підвищити капіталізацію банківського сектору та сприятиме розвитку країни.

По-друге, стрес-тестування є не тільки ефективним інструментом управління банківськими ризиками, а й інструментом прогнозування, оскільки при реалізації базового сценарію стрес-тестування використовуються чіткі публічні прогнози НБУ факторів, які використовуються в моделі. Результати проведення стрес-тестування демонструють ступінь чутливості банківської системи до економічних криз та коливань значень факторів мікро- та макросередовища таких, як рівень безробіття, ВВП, облікова ставка, курс валют, тощо. По-третє, стрес-тестування визначеної банківської установи дозволяє як наглядовим органам, так і керівництву самої установи визначити слабкі місця банку, які потребують особливої уваги. Це факт повинен спонукати до вдосконаленню функціонування банківської системи та економічного розвитку.

Отже, застосування стрес-тестування дає змогу оцінити можливі витрати окремих банківських установ та всього банківського сектору за умови реалізації сценаріїв стрес-тестування, а й вчасно підготуватися до потенційних криз. У процесі проведення стрес-тестування розраховуються можливі показники фінансової звітності банківської установи на три роки після звітної дати за базовим та несприятливим макроекономічними сценаріями. Результатом проведення стрес-тестування є оцінка розміру та достатності основного та регулятивного капіталу банку в прогностичному періоді за двома сценаріями (базовим та несприятливим). За базовим сценарієм банківська установа повинна

виконувати мінімальні вимога щодо адекватності основного та регулятивного капіталу, а за несприятливим сценарієм – знижені вимоги щодо адекватності капіталу. У випадку невиконання знижених вимогам капіталу банк потребує докапіталізації та повинен в визначенні строки створити та подати в НБУ відповідну програму.

3.2. Проведення стрес-тестування АТ «АБ «РАДАБАНК»

Проведений аналіз ризиків банківського сектору показав, що одним з найбільш значних банківських ризиків є кредитний ризик. Також, дослідження світового досвіду показало, що проведення стрес-тестування кредитного ризику банківських установ є невід'ємною складовою систем стрес-тестування та оцінки банківських ризиків. Таким чином, для здійснення стрес-тестування на базі даних АТ «АБ «РАДАБАНК» автором обрано кредитний ризик, як найбільш важливий для банку.

Першим етапом в проведенні стрес-тестування є визначення індикаторів (факторів) ризику та пов'язаних макроекономічних показників. Ш.П. Шульга та Л.Л. Белянко [47] вважають, що основними кількісно вираженими показниками кредитного ризику є частка кредитів у кредитному портфелі, частка непрацюючих кредитів у кредитному портфелі та приріст кредитного портфеля відносно резервів під кредитні операції. Також, дослідники стверджують, що для побудови моделі стрес-тестування найчастіше використовують такі показники макроекономічного середовища, як: ВВП, рівень безробіття, інфляція, валютний курс іноземних валют, облікову ставку НБУ, рентабельність капіталу, частку кредитного портфеля в загальних активах банку, тощо. Автором проведено дослідження нормативно правової бази з цього питання, а саме Методичних рекомендації щодо порядку проведення стрес-тестування банками України [61], де визначено, що такі макроекономічні показники, які використовуються для проведення стрес-тестування: рівень інфляції, відкритість (доступність) міжбанківського ринку, зміни процентних ставок, падіння цін на нерухомість, тощо. Автором в якості індикатором для побудови моделі обрано показник кредитного ризику (CR), який виражає розмір очікуваних втрат (збитків) (EL) за активом унаслідок дефолту

боржника/контрагента, а також обсяг резервів, створених під кредитні операції. Тому в якості факторів макроекономічного та мікроекономічного середовища автором обрано рівень безробіття, номінальний ВВП, середньозважений рівень дохідності ОВД, індекс виробництва промислової продукції, індекс споживчих цін, чистий процентний дохід банку, чистий комісійний дохід банку, офіційний курс долара США до гривні, облікова ставка НБУ, частка кредитних операцій в активах, середньомісячна заробітна плата, обсяг грошових переказів, мінімальна заробітна плата, індекс реальної заробітної плати. Індикатором економічного ризику обрано показник кредитного ризику (CR) – розмір очікуваних втрат (збитків) (EL) за активом унаслідок дефолту боржника/контрагента, а також обсяг резервів під кредитні операції – резерви на покриття можливих витрат за кредитними операціями банку. Рівень безробіття – це відношення кількості безробітних осіб до загальної кількості економічно активного працездатного населення. Номінальний ВВП – обсяг ВВП, виражений у цінах поточного року, тобто фактичне значення. Середньозважений рівень дохідності ОВДП – виражений у відсотках рівень дохідності державних цінних паперів. Індекс виробництва промислової продукції – це відносний показник, який виражає динаміку обсягу промислового виробництва. Індекс споживчих цін (індекс інфляції) – характеризує зміни загального рівня цін на товари і послуги. Чистий процентний та чистий комісійний дохід банку – це різниця між процентними та, відповідно, комісійними доходами і витратами банку. Офіційний курс долара США до гривні – значення показника взято з сайту НБУ. Облікова ставка НБУ – норма відсотка, яка стягується НБУ при рефінансуванні комерційних банків. Частка кредитних операцій в активах – відносний показник, який розраховується діленням обсягу кредитних операцій на загальний обсяг активів. Середньомісячна заробітна плата – середнє значення заробітної плати в країні за певний період. Обсяг грошових переказів – обсяг приватних грошових переказів за кордон. Мінімальна заробітна плата – законодавчо встановлений розмір заробітної плати, нижче якої не може встановлюватись оплата за виконану місячну норму робіт. Індекс реальної заробітної плати – характеризує зміну купівельної спроможності номінальної заробітної плати. Ці вхідні дані для побудови моделі наведені в додатку Н.

Наступним етапом проведення стрес-тестування кредитного ризику банку

є визначення та побудова моделі. Оскільки на банківський ризик можуть впливати одразу декілька різних факторів, то на думку автора найбільше доцільним використання багатофакторної регресійної моделі, завдяки якій можливо знайти явний вигляд залежності досліджуваного показника від чисельних факторів, які впливають на його зміну та кількісно оцінити його зміну. У загальному виді багатофакторна лінійна модель має вигляд:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_m X_m + \epsilon \quad (3.1)$$

де Y – залежна змінна;

$\beta_0, \beta_1, \beta_2, \dots, \beta_m$ – незалежні змінні (фактори);

$X_0, X_1, X_2, \dots, X_m$ – невідомі параметри (константи), які необхідно оцінити.

Багатофакторна модель має m -факторів, які впливають на незалежну зміну Y , а також $(m + 1)$ параметрів, що необхідно оцінити. Одним з важливих припущень при проведенні багатофакторного регресійного аналізу є відсутність мультиколінеарності, що означає, що між двома чи більше факторами не повинно бути точного лінійного зв'язку. Для перевірки обраних для побудови моделі факторів на мультиколінеарності автором побудовано матрицю парних коефіцієнтів кореляції двох індикаторів (залежних змінних) через MS Excel пакета «Аналіз даних» функції «Кореляція». Результати наведено додатку П та Р. В додатках П та Р наведені таблиці, яких видно, що між залежною змінною Y_1 та факторами X_8 та X_{14} слабкий кореляційний зв'язок. Також слабкий кореляційний зв'язок був між Y_2 та факторами X_8 та X_{14} , а тому ці фактор можна не включати до моделей. Далі автором для побудови моделі обрано фактори, які слабо корелюються між собою, щоб уникнути мультиколінеарності. Оскільки далі для проведення стрес-тестування за базовим та несприятливим сценарієм необхідно було використовувати прогнозні значення факторів, то для побудови моделі зі змінною Y_1 (кредитний ризик) автором обрано фактори X_1 (номінальний ВВП), X_2 (рівень безробіття) та X_9 (облікова ставка) – Модель 1, а для Y_2 (резерви під кредитні операції) – X_2 (рівень безробіття), X_9 (облікова ставка), X_{12} (обсяг грошових переказів) – Модель 2. Автором обрано саме ці фактори, оскільки вони мають невисокий ступінь кореляції між собою, а також тому, що за цими показниками є

офіційний прогноз – звіт НБУ [65] [66]. Далі за через функцію регресії пакету «Аналіз даних» в MS Excel зроблено регресійний аналіз вибраного варіанту факторів та залежної змінної, а також розраховано незалежні змінні. Побудована багатофакторна регресійна Модель 1 має вигляд:

(3.2)

Модель 1 демонструє залежність кредитного ризику від обсягу номінального ВВП, рівня безробіття та облікової ставки НБУ. Модель 2 має вигляд:

(3.3)

Модель 2 показує залежність обсягу резервів під кредитні операції банку від рівня безробіття, облікової ставки НБУ та обсягів приватних грошових переказів за кордон. Для оцінки адекватності моделі розраховано коефіцієнт кореляції R, коефіцієнт детермінації (R^2), F-критерій Фішера, t-критерій Стьюдента (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Оцінка адекватності моделей

Показник	Модель 1	Модель 2
Коефіцієнт кореляції R	0,859546	0,981593
Коефіцієнт детермінації R^2	0,73882	0,963525
F-критерій Фішера	7,543404	70,44251
Значимість F-критерія	0,010181	0,000004
t-критерій Стьюдента:		
β_0	2,347983	4,565156
β_1	2,026776	0,02376
β_2	0,071153	-9,6907
β_3	-2,5401	2,487239

Показник R^2 приймає значення від 0 до 1, де значення 1 вказує на абсолютну відповідність, а 0 – абсолютну невідповідність факторів. Чим

ближче значення показника до 1, тим більш адекватно модель описує явище. Якщо R^2 приймає значення > 95 , то це вказує на високу апроксимацію, якщо показник знаходить в діапазоні від 85 до 95, то це вказує на задовільну апроксимацію, а якщо значення $R^2 < 60$, то це вказує на недостатню апроксимацію та необхідність в удосконаленні моделі. Як видно з табл. 3.1, коефіцієнт кореляції та коефіцієнт детермінації Моделі 1 вказують на задовільну апроксимацію, а коефіцієнти Моделі 2 – на високу апроксимацію. Далі автором розраховано табличне значення F-критерія, яке становить 4,066181, та порівняно з розрахованими значеннями. Розраховані значення є більшими за табличне, а значимість критерія $\epsilon < 0,05$, що вказує на адекватність моделей. Також, для оцінки адекватності розраховано та порівняно з табличним (3,182446) значенням t-критерій Стьюдента. Отже, за результатами оцінки адекватності можна стверджувати, що Модель 2 є краще описує задане явище, а тому саме використано для побудови прогнозу.

Отже, автором побудовано дві багатофакторні регресійні моделі, які демонструють зв'язок обраних індикаторів кредитного ризику з макро- та мікроекономічними факторами ризику. При повірці моделей на адекватність значення відповідних показників Моделі 2 були кращими, а тому для подальших етапів стрес-тестування було обрано саме її. Також, згідно з побудованою моделлю можна припустити, що при зростанні значення рівня безробіття на 1% обсяг резервів під кредитні операції буде 134,06 тис. грн., при зростанні облікової ставки на 1% річних резерви під кредитні операції будуть зменшуватись на 8372,98 тис. грн, а при зростанні обсягів приватних грошових переказів обсяг резервів під кредитні операції буде зростати на 27,04 тис. грн. Таким чином, створення адекватного обсягу резервів під кредитні операції є важливим аспектом стабільної, прибуткової діяльності банківської установи.

3.3. Розробка сценарію та рекомендацій з вдосконалення системи управління ризиками банку

Наступним етапом у процесі проведення стрес-тестування кредитного ризику є прогнозування значення резервів під кредитні операції (Y2) за допомогою підстановки в побудовану модель прогнозних значень факторів. Прогнозування здійснювалось за двома сценаріями – базового та

несприятливого.

За основу побудови базового сценарію взято прогнозні значення факторів з інфляційного звіту НБУ за жовтень 2021 року [65], а основу побудови несприятливого сценарію взято значення факторів з інфляційного звіту НБУ за жовтень 2022 року [66]. Значення факторів для двох сценаріїв наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Сценарії для стрес-тестування

	Базовий			Несприятливий		
	Рівень безробіття, %	Облікова ставка, % річних	Грошові перекази, млн. дол.	Рівень безробіття, %	Облікова ставка, % річних	Грошові перекази, млн. дол.
	X2	X9	X12	X2	X9	X12
1 кв.2022	8,5	8,5	3400	28,3	25	3200
2 кв.2022	8,5	8,5	3700	28,3	25	3300
3 кв.2022	8,5	8,5	3800	28,3	25	3400
4 кв.2022	8,5	8,5	4300	28,3	25	4000
1 кв.2023	8	7,5	3500	26,9	25	4400
2 кв.2023	8	7,5	3800	26,9	25	4300
3 кв.2023	8	7,5	3900	26,9	25	4100
4 кв.2023	8	7,5	4400	26,9	25	3600
1 кв.2024	7,8	7	3600	18,2	20	3600
2 кв.2024	7,8	7	3900	18,2	20	3400
3 кв.2024	7,8	7	4000	18,2	20	3300
4 кв.2024	7,8	7	4500	18,2	20	3500

Базовий сценарій складено на основі інфляційного звіту НБУ за жовтень 2021 року і відображає прогнозні значення до початку війни. Несприятливий сценарій складено на основі інфляційного звіту НБУ за жовтень 2022 року та вже відображає прогнозні значення з врахування поточної ситуації, яка в майбутньому негативно вплине на економічну ситуацію в країні.

Наступним етапом розраховано значення Y2 за базовим та несприятливим сценарієм. Результати розрахунків наведено в додатку С та зображено на рис. 3.3.

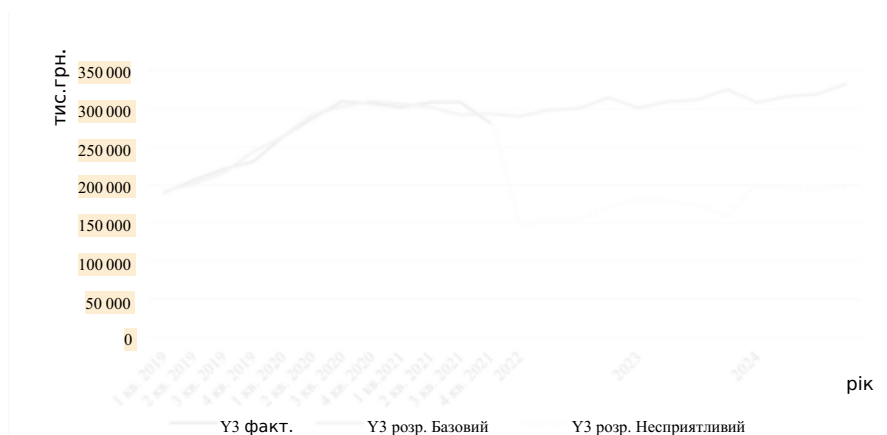

Рис. 3.3. Прогноз обсягу резервів під кредитні операції на 2022-2024 роки

Як видно з рис. 3.3, за базовим сценарієм обсяг резервів за кредитними операціями буде мати тенденцію до помірному зростання. Натомість в разі реалізації несприятливого сценарію показник резервів за кредитними операціями стрімко знизить в перший період, а далі буде поступово зростати. Оскільки залежна зміна (Y2) має найбільший рівень кореляції з фактором X9 (облікова ставка), то автор припускає, що така динаміка показника резервів за несприятливим сценарієм пов'язана зі збільшенням облікової ставки, що в свою чергу спричинило зростання вартості кредитів (відсотка за кредитними операціями), яке в свою чергу призвело до скорочення попиту на кредитні ресурси. А оскільки зменшився обсяг наданих кредитів, то і зменшився обсяг резервів, під ці кредитні операції. Проте насправді резерви за кредитними операціями за 1 квартал 2022 року склали 332 783,50 тис. грн., а за 2 квартал – 371 699,03 тис. грн. Таким чином, фактичні значення резервів під кредитні операції в 1,15-2,20 рази більші ніж розраховані за 1 квартал, та в 1,25-2,55 рази більші ніж розраховані показники за 2 квартал.

Оскільки сучасні банківські установи в Україні діють в умова постійної невизначеності та, переважно, в умовах економічної кризи, наявність ефективної системи управління банківськими ризиками є необхідною умовою проведення діяльності. Для створення та вдосконалення ефективної системи управління банківськими ризиками, яка б запобігала виникненню збитків,

банківським установам необхідно розробляти дієві методики та інструменти з управління ризиками, які залежать від природи, складності та розміру ризиків, а також органічно вписуються в загальний процес управління банком в межах розробленої стратегії. Вдосконалення системи управління ризиками банку сприяє стабілізації та підвищення прибутковості діяльності, що підвищує привабливість установи для споживачів та інвесторів, а також вигідно виділяє серед конкурентів. Для того, щоб банк міг функціонувати за різних умов, система управління ризиками повинна бути універсально та регулярно переглядатись, з метою урахування постійно виникаючих нових та додаткових ризиків та інструментів керування ними.

Аналіз стану банківської системи показав, що одним з найбільш суттєвих банківських ризиків є кредитний ризик. Управління кредитним ризиком є важливим аспектом для банку, оскільки кредитні операції є одним з головних доходних інструментів. Кредитний ризик та його динаміка впливають на такі важливі показники діяльності банківської установи, як розмір капіталу, прибутку, а також структуру активів і пасивів. НБУ визначив [55], що кожна банківська установа повинна мати ефективну систему управління кредитним ризиком, яка має забезпечувати виявлення, вимірювання, моніторинг, звітування, контроль та пом'якшення ризику на індивідуальній та портфельній основі. Політика управління кредитним ризиком кожного банку повинна обов'язково містити підходи, програму проведення, такого важливого інструмента управління ризиком як проведення стрес-тестування. Згідно з вимогами НБУ [55] стрес-тестування кредитного ризику повинно проводитись банком не рідше одного разу на квартал, з метою виявлення нових чи підвищення існуючих факторів кредитного ризику, а також для встановлення відповідного рівня ризик-апетиту до кредитного ризику.

Автором проведено стрес-тестування кредитного ризику АТ «АБ «РАДАБАНК», для розрахунків якого використано багатofакторну регресійну модель. Залежною змінною виступав обсяг резервів під кредитні операції, а незалежними змінними (факторами) – рівень безробіття, облікова ставка НБУ, та обсяг приватних грошових переказів. Для здійснення розрахунків використано фактичні значення факторів з офіційних джерел [65][66]. Варто зауважити, що кореляційний аналіз показав, що найсильніший зв'язок між залежною змінною (резервами під кредитні операції) та обраними для аналізу

макро- та мікроекономічними факторами був саме з фактором облікова ставка (96,47%). Прогнозовані обсягу резервів за базовим та несприятливим сценарієм було порівняно з фактичними значеннями за 1 та 2 квартал 2022 року. Виявилось, що економічна ситуація була наближена за значеннями факторів до несприятливого сценарію, а фактичні значення резервів виявились значно більшими ніж розраховані. Варто зауважити, що створення резервів є одним з ефективних методів управління та мінімізації банківських ризиків, який дозволяє уникнути значних коливань обсягу банківського прибутку у зв'язку зі списанням збитків та сприяє зміцненню фінансової стійкості, але надмірне зростання резервів може призвести до зменшити капітал банку. Для уникнення таких ситуації банківська установа повинна здійснювати фінансове планування. Створення резервів є методом зниження ризиків на рівні банку, який допомагає захищати вкладників, акціонерів та інвесторів, а також підвищує надійність та стабільність всієї банківської системи країни. Підхід до принципів створення резервів базується на міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та звітності – принципі обмеженості, відповідно до якого банки повинні здійснювати оцінку якості своїх кредитних активів на звітну дату з врахуванням можливих витрат за цими операціями. Таким чином, резервування дає можливість швидко відшкодувати понесені фінансові витрати, але створення неадекватних обсягів резервів може призвести до відволіканні суттєвої частини фінансових ресурсів, що призведе до зниження ефективності використання банківського капіталу.

Завдяки проведенню стрес-тестування визначаються вразливі місця певних сфер діяльності банківських установ, а також рівень стійкості банківської системи до настання можливих несприятливих подій. Стрес-тестування є досить дієвим інструментом управління ризиками банку, який вже давно використовується в світовій практиці. Але на жаль в Україні стрес-тестування все ще знаходиться в стадій розвитку та не має регулярного характеру. Одним з основних документів який регламентує підхід до проведення стрес-тестування банків в Україні є Методичні рекомендації щодо порядку проведення стрес-тестування в банках країни [61], згідно з якими рекомендується використовувати такі методи стрес-тестування, як аналіз чутливості та сценарний аналіз. Також, в Постанові правління НБУ №64 [55] окрім зазначених методів рекомендується використовувати ще регресійне

стрес-тестування. Натомість МВФ та Світовий банк пропонують використовувати такі методи, як аналіз ймовірно-невизначених подій, аналіз найбільш імовірних подій, аналіз помірно-несприятливих подій та аналіз надзвичайних подій «виняткових, але можливих» [79]. Тож для вдосконалення наявної системи управління ризиками банківського сектору НБУ варто адаптувати світовий досвід з проведення стрес-тестування.

Для того, щоб стрес-тестування виконувало свою мету – здійснення оцінки ризиків та визначення спроможності банків протистояти негативним впливам можливих кризових ситуацій – необхідно виправити недоліки, які існують сьогодні в системі. Так, важливим є забезпечення НБУ регулярність проведення стрес-тестування банківської системи. Це допоможе заздалегідь підготувати банки до можливих суттєвих витрат внаслідок реалізації банківських ризиків.

Стрес-тестування повинно стати одним з основних методів управління ризиками для вітчизняних комерційних банків. Оскільки з 2022 року стрес-тестування НБУ проходитимуть лише ті банківські установи, які за результатами двох минулих оцінок мали потребували докапіталізації (не мали необхідного рівня достатності капіталу), іншим банкам можна порекомендувати провести тестування за власною методикою.

Основою вдосконалення проведення стрес-тестування на національному рівні може стати світові чи загальноєвропейські методології стрес-тестування. Наприклад, глобальне стрес-тестування банків (Global Bank Stress Test), результати якого було опубліковано в звіті про глобальну фінансову стабільність за жовтень 2020 року [76]. Аналіз включав дані банківських установ за чверть століття до 2020 року 257 найбільших кредиторів із 24 розвинутих економік та 5 які розвиваються. Загалом ці установи становили 70% світових активів. Для аналізу було використано наявні публічні дані про фінансову звітність.

Метою проведення було дослідження як ключові компоненти фінансової звітності банків реагують на макроекономічні зміни. Проведення глобального стрес-тестування є важливою віхою в здатності МВФ оцінювати глобальні потрясіння. Це є корисним інструментом для центральних банків та фінансових регуляторів для дослідження впливу глобальних потрясінь на внутрішні системи. Реалізація цього стрес-тестування є важливою, оскільки банківські

Стрес-тести зазвичай проводяться на національному рівні центральними банками та основна увага приділяється внутрішнім ризикам, ніж загально рівню стійкості системи. Методологія глобального стрес-тестування спрямована на прогнозування нормативів капіталу банківських установ. Він складається з двох частин:

економетричні моделі для основних компонентів прибутку та збитку, а також іншого сукупного доходу. В якості моделей використовуються регресійні моделі, які використовуються для отримання сценарних умовних прогнозів основних компонентів банківських прибутків і збитків. Компонентами моделі є чисті збитки за кредитами (NLL), чиста процентна маржа (NIM), чистий торговельний дохід (NTI), чистий комісійний дохід (NFCI), компонент залишкового доходу/витрат.

модуль прогнозування балансу, який відображає прогнози компонентів моделі прибутків і збитків, іншого сукупного доходу та активи, зважених на ризик у балансах банків, включаючи вплив на звичайний капітал першого рівня.

Базою для економетричного аналізу є моделі банківських фіксованих ефектів структури. Залежні змінні, регресовані на макроекономічні та фінансові змінні. Модель панельних даних з фіксованим ефектом має вигляд:

$$(3.2)$$

- де – залежна змінна;
 – невідома перехресть для кожного об'єкта (константа);
 – незалежна змінна;
 – коефіцієнт при незалежній змінній;
 – термін помилки;

індекси i , t і g позначають банки, час і групи, до яких банки могли бути віднесені.

Для розрахунку використовуються такі макроекономічні та фінансові змінні (незалежні змінні), як реальний ВВП, рівень безробіття, короткострокові відсоткові ставки, строкові спреди, зростання цін на акції, спред корпоративних облігацій та індекс волатильності Свое (VIX). Стійкість банків оцінювалася за трьома сценаріями (базовим сценарієм WEO 2020 року та двома

несприятливими сценаріями) протягом періоду 2020–2022 років.

Підхід до проведення стрес-тестування повинен мати комплексний та універсальний характер, щоб мати можливість оцінювати важливі банківські ризики, які при настанні кризової ситуації реалізуються одночасно та підсилюють один одного.

Ще однією недоліком при реалізації системи стрес-тестування може стати ціна. Витрати на створення, впровадження (купівлю програмного забезпечення, навчання персоналу), а також забезпечення функціонування не повинні перевищувати витрати від реалізації банківських ризиків. Також, проблемою при розробці методології та проведенні стрес-тестування може стати проблемою відсутність достатнього досвіду проведення стрес-тестування. Суттєві помилки у висновках, прогнозах та припущеннях можуть спричинити понесення додаткових витрат та порушень плану діяльності.

При створенні та пошуку шляхів вдосконалення системи управління ризиками варто пам'ятати про те, що використання окремих інструментів управління та мінімізації певного ризику може призвести до появи чи збільшення обсягу інших ризиків. А також те, що різні види ризиків та, відповідно, методи управління ними взаємопов'язані та доповнюють один одного. Тому система управління ризиками має бути збалансованою та універсальною. Отже, рекомендації для вдосконалення системи управління ризиками банку наступні:

□ НБУ має забезпечити регулярність проведення стрес-тестування банківської системи. Також, стрес-тестування повинно стати одним з основних методів управління ризиками для вітчизняних банків. Для цього НБУ необхідно створити стандартизовану методологію проведення стрес-тестування згідно з вимогами МВФ та Світового;

□ при розробці власних моделей проведення стрес-тестування комерційним банкам необхідно враховувати досвід інших країн. Так, автором запропоновано для прогнозування використати модель панельних даних з фіксованим та описано які показники можна використати для розрахунку;

□ важливим є не тільки проведення, а і оприлюднення отриманих результатів стрес-тестування. Обов'язкове оприлюднення результатів проведення стрес-тестування, з повним переліком банківських установ, які його не пройшли повинно міститись на офіційних сайтах банків та НБУ, а також в

періодичних економічних виданнях. Це дозволить іншим учасникам фінансового ринку якісніше оцінювати ризики.

Стрес-тестування є сучасним інструментом банківського ризик-менеджменту, який дозволяє оцінити максимальні очікувані витрати окремих банків або банківської системи загалом залежно від глобальних чи специфічних для конкретної країни економічних тенденцій. Можна стверджувати, що ефективним інструментом удосконалення механізму управління фінансовими ризиками у банківській сфері належить саме стрес-тестуванню.

Отже, відповідно до отриманих за результатами прогнозу значень при базовому сценарії обсяг резервів під кредитні операції мав тенденцію до помірного зростання, а за несприятливим суттєво знизився. Автор припускає, що це така динаміка може скластись внаслідок зростання облікової ставки, що призвело до підвищення ціни на кредитні операції, що призвело до скорочення обсягу наданих кредитів та відповідно до зменшення обсягу резервів під кредитні операції банку. Проте фактичні значення обсягу резервів за 1 та 2 квартал 2022 року виявились вищими ніж прогнозовані значення. Тому є важливим встановлення адекватного рівня резервів, який одночасно захищає банк від можливих кредитних ризиків та не призводить до неефективного використання банківських ресурсів внаслідок надмірного резервування. Для вдосконалення системи управління ризиками банків запропоновано використовувати світовий досвід проведення стрес-тестування. Це може бути використання моделі панельних даних з фіксованим ефектом. Також, окрім здійснення стрес-тестування банків на регулярній основі та використання світового досвіду для вдосконалення методології, НБУ повинен забезпечити оприлюднення результатів проведення стрес-тестування в офіційних загальнодоступних джерелах, що дозволить іншим учасникам ринку мати більш повну інформацію про установу та оцінювати власні ризики, а також підвищить довіру клієнтів банку.

Совпадения

Источники из Библиотеки

131

1	Студенческая работа	ID файла: 1009645749	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nat	29 Источник	0.42%
2	Студенческая работа	ID файла: 1006209282	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nat	2 Источник	0.39%
3	Студенческая работа	ID файла: 8857371	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Univer...		0.37%
4	Студенческая работа	ID файла: 3818003	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Univer...		0.36%
5	Студенческая работа	ID файла: 1012587931	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nat	3 Источник	0.35%
6	Студенческая работа	ID файла: 3905144	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nation	2 Источник	0.33%
7	Студенческая работа	ID файла: 1009318195	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nat	2 Источник	0.25%
8	Студенческая работа	ID файла: 1008247202	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nat	32 Источник	0.3%
9	Студенческая работа	ID файла: 1012554836	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Uni...		0.3%
10	Студенческая работа	ID файла: 3795444	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nation	2 Источник	0.3%
11	Студенческая работа	ID файла: 3931497	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Univer...		0.29%
12	Студенческая работа	ID файла: 1012910494	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nat	2 Источник	0.29%
13	Студенческая работа	ID файла: 1000713366	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Uni...		0.13%
14	Студенческая работа	ID файла: 1011344009	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nat	3 Источник	0.12%
15	Студенческая работа	ID файла: 1005244370	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nat	3 Источник	0.17%
16	Студенческая работа	ID файла: 1009207176	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Uni...		0.16%
17	Студенческая работа	ID файла: 1002408586	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Uni...		0.11%
18	Студенческая работа	ID файла: 1004197833	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Uni...		0.13%
19	Студенческая работа	ID файла: 3869964	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Univer...		0.13%
20	Студенческая работа	ID файла: 1000934738	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nat	23 Источник	0.13%
21	Студенческая работа	ID файла: 1011334988	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Uni...		0.13%

22	Студенческая работа	ID файла: 3741179	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Univer...	0.08%
23	Студенческая работа	ID файла: 1009706067	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Uni...	0.12%
24	Студенческая работа	ID файла: 1004102043	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nat 2 Источник	0.11%
25	Студенческая работа	ID файла: 3802798	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Univer...	0.05%
26	Студенческая работа	ID файла: 1000907272	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nat 2 Источник	0.1%
27	Студенческая работа	ID файла: 3701886	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Univer...	0.1%
28	Студенческая работа	ID файла: 1000876757	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nat 3 Источник	0.1%
29	Студенческая работа	ID файла: 1000822058	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Uni...	0.04%
30	Студенческая работа	ID файла: 1009689357	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian Nat 2 Источник	0.08%
31	Студенческая работа	ID файла: 3883106	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Univer...	0.06%
32	Студенческая работа	ID файла: 1015241245	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Uni...	0.05%
33	Студенческая работа	ID файла: 3906281	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Univer...	0.05%
34	Студенческая работа	ID файла: 1000935335	Учебное заведение: Volodymyr Dahl East Ukrainian National Uni...	0.04%

Цитати

Цитати

9

- 1 «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах»
- 2 «АКЦІОНЕРНИЙ БАНК «РАДАБАНК» – це акціонерне товариство, зареєстроване Національним банком України та унесені до державного реєстру банків 03 грудня 1993 року. На початок 2022 року банківська установа мала 30 відділень в різних регіонах України, а саме: 13 відділень у м. Дніпро та області, 4 відділення у м. Київ, 3 відділення у м. Запоріжжя, 3 відділення у м. Львів, 2 відділення у м. Харків, а також, по 1 відділенню у містах Одеса, Тернопіль, 31 Черкаси, Вінниця та Хмельницький. Юридичною адресою банку є проспект Олександра Поля 46, м. Дніпро, 49069, Україна [72]. Згідно з даними річного звіту, метою та цілями банку є: нарощування клієнтської бази, створюючи довгострокові довірчі відносини з клієнтами; вдосконалення існуючих та впровадження необхідних та актуальних банківських продуктів; створення інноваційних послуг, які спрямовані на спрощення доступу клієнтів та партнерів банку до необхідних продуктів, постійна діджиталізація банківського сервісу; оптимізація витрат; збільшення чистого прибутку банку та зростання ефективності бізнесу; подальший розвиток мережі відділень та підключення їх до єдиної інформаційної системи банку. Головним завданням діяльності банку є збільшення масштабу бізнесу, підвищення прибутковості та ефективність при збереженні гнучкості, швидкості та клієнтоорієнтованості на основі використання інноваційних технологій, фінансової обізнаності персоналу, запровадження ризик-орієнтованого підходу
- 3 «АБ «РАДАБАНК» має ліцензії Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на право здійснення професійної діяльності на фондовому ринку: ліцензія серія АД 034429 від 13.06.2012р. Професійна діяльність на фондовому ринку - діяльність з торгівлі цінними паперами. Брокерська діяльність; ліцензія серія АЕ 294570 від 04.11.2014р. Професійна діяльність на фондовому ринку - діяльність з торгівлі цінними паперами. Дилерська діяльність; ліцензія серія АЕ 286562 від 08.10.2013р. Професійна діяльність на фондовому ринку - депозитарна діяльність. Депозитарна діяльність депозитарної установи
- 4 «АБ «РАДАБАНК» здійснює наступні банківські та фінансові послуги: надання розрахунково-касових послуг клієнтам в національній та іноземних валютах; ведення кореспондентських рахунків; залучення коштів від юридичних та фізичних осіб; надання кредитів суб'єктам господарювання та фізичним особам; факторингові операції; надання гарантій юридичним особам; надання кредитів банківським установам; здійснення операцій з іноземною валютою та банківськими металами; торгівля банківськими металами та монетами іноземних держав; здійснення брокерської, дилерської та депозитарної діяльності з цінними паперами на фондовому ринку; зберігання цінностей та надання в майновий найм (оренду) 32 індивідуального банківського сейфа; реалізація пам'ятних та ювілейних монет України; переказ та виплата коштів через різноманітні системи грошових переказів; здійснення інкасації коштів та перевезення валютних цінностей; випуск банківських платіжних карток і здійснення операцій з використанням цих карток; довірчі операції. Варто зазначити, що пріоритетними ринками за типом контрагентів, від яких банк залучає грошові ресурси є корпоративний сегмент, роздрібний сегмент та VIP-сегмент. Значну кількість перелічених банківських послуг споживач може здійснювати через мобільний застосунок «RB24». Так банк підтримує «зелені» стандарти та робить свій внесок у збереження навколишнього середовища, оскільки дана системи самообслуговування не тільки зручні для клієнтів, вигідні для бізнесу, а й сприятливо впливають на навколишнє середовище. Так, веб-банкінг «RB24» дозволяє економити клієнтам час та кошти і замість відвідування відділень пропонує широкий спектр послуг не виходячи із дому
- 5 «АБ «РАДАБАНК» зайняв 21 місце у рейтингу «50 провідних банків України», що на 4 пункти вище порівняно з попереднім періодом. Також, у жовтні 2021 року банк увійшов у ТОП-20 digital-банків України за версією журналу Banker.ua. А у листопаді 2021 року банк визнано лідером із забезпечення вигідних умов за відповідними операціями на Forex. Згідно з даними національного рейтингового агентства «Рюрик», банківська установа станом на листопад 2021 року мала довгостроковий кредитний рейтинг на рівні uaAA інвестиційної категорії з прогнозом «стабільний», а рейтинг надійності депозитних вкладів був на рівні r4+

6 «АБ «РАДАБАНК» надавав кредити суб'єктам господарювання у 51 галузі економічної діяльності з 99. Найбільший обсяг кредитів протягом досліджуваного періоду було надано суб'єктам господарювання в галузі оптової торгівлі, а також оптової торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами. Натомість найменший обсяг кредитів було надано суб'єктам господарювання в галузі виробництва автотранспортних засобів, а також виробництва електричного устаткування. Отже, кредитний портфель банку був досить диверсифікований протягом аналізованого періоду, що є позитивним аспектом, оскільки мінімізувати кредитний ризик банку. 51 Іншими важливими методами управління кредитним ризиком, які визначає банк [72] є визначення допустимого рівня ризику, проведення регулярної оцінки платоспроможності позичальника, прийняття забезпечення, страхування, лімітування, прийняття гарантій та порук 3-х осіб, отримання додаткової інформації про позичальника, регулярна оцінка якості кредитного портфеля, створення резервів під знецінення активів, а також робота з проблемною заборгованістю. Ринковий ризик може виникнути внаслідок несприятливих змін курсу валюти, процентних ставок, вартості цінних паперів, кон'юнктури ринку, законодавства, тощо. Якщо проаналізувати, наприклад, динаміку зміни облікової ставки НБУ та курсу іноземних валют (долару США та євро) (рис. 2.12-2.13), то можна стверджувати, що банк проводить свою діяльність в дуже мінливих, нестабільних умовах. Рис. 2.12. Динаміка зміни облікової ставки НБУ за 2019-2022 роки Як видно з рис. 2.12, облікова ставка НБУ помітно зросла протягом 2022 року: починаючи з 03.06.2022 показник зріс з 10% до 25%. 18% 17,50% 17% 16,50% 15,50% 13,50% 11% 10% 8% 6% 6,50% 7,50% 8% 8,50% 9% 10% 25% 0% 5% 10% 15% 20% 25% 30% 2.1.2019 8.1.2019 2.1.2020 8.1.2020 2.1.2021 8.1.2021 2.1.2022 8.1.2022 облікова ставка рік 52 Рис. 2.13. Динаміка зміни курсу долара США та євро за 2019-2022 роки Як видно з рис. 2.13, також суттєво зріс курс долара США та євро протягом 10 місяців 2022 року. Ці зміни можуть в подальшому вплинути на реалізацію ринкового ризику. Також, може вплинути впровадження НБУ вимог до розрахунку банками мінімального розміру ринкового ризику

7 «А «РАДАБАНК» встановлює ліміти сум ризику, що може бути прийнятий банком, а також контролює їх дотримання

8 «АБ «РАДАБАНК». Так, показники економічних нормативів достатності капіталу (Н1, Н2, Н3) відповідали оптимальним значенням. Динаміка регулятивного капіталу (Н1) мала тенденцію до зростання протягом усього аналізованого періоду, що є позитивним фактом. Значення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) та нормативу достатності основного капіталу (Н3) мали тенденцію до зменшення, що є негативною динамікою, але не критичною. Слід зазначити, що за результатами проведеного стрес-тестування НБУ у 2021 році

9 «АБ «РАДАБАНК» не проходив стрес-тестування НБУ 2018-2022 років, оскільки не був обраний через незначну частку в структурі загальних активів банківської системи. Тим не менш, згідно з даними звіту